

ไพร่ฟ้าชาวเมืองกระทำไธนาถ้วน 3 ปี เยียะเอาค่า 3 ที

ประการ 1 ไพร่ฟ้าชาวเมือง กระทำไธนาถ้วน 3 ปี เยียะเอาค่า 3 ที เยียะหื้อเลี้ยงอย่าหื้อแพ้ใจไพร่ มักว่าตันข้าวหน่วยเอาที 1 ออกรวงมาแล้วที 1 เมื่อข้าวมาถึงเยียที 1 เสียเอาค่าหื้อเลี้ยงเทอะ เมื่อกระทำจั้นนั้น เพราะสังฆารัมมบ่เที่ยง ข้าวน้ำหากสืบหายด้วยประการจันใด ก็จักทุกขใจไพร่เราแล (มังรายศาสตร์ วัดหมื่นเงินกอง หน้า 4)

ภาษาไทยกลาง

ประการหนึ่ง ไพร่ฟ้าชาวเมือง(ชาวบ้าน/ชาวเมือง)กระทำไร(และ)นา(ครบ)ถ้วน 3 ปี เยียะ(จึง)เอาค่า(เก็บภาษี) 3 ที(ครั้ง) เยียะ(ทำ)หื้อ(ให้)เลี้ยง อย่าหื้อ(ให้)แพ้ใจไพร่(ไพร่รู้สึก ห่อแท้ยอมแพ้ไม่ทำนา) มักว่า(ให้)เก็บภาษี 3 ครั้ง) มักว่าตันข้าวหน่วย(ออกรวง)เอาที(ครั้ง)หนึ่ง(เมื่อตันข้าว)ออกรวงมาแล้ว(เก็บ)อีกทีหนึ่ง เมื่อข้าวมาถึงเยีย(ยัง)จางทีหนึ่ง เสียเอาค่า(ภาษี)หื้อ(ให้)เลี้ยง(ครบ)เทอะ เมื่อกระทำจั้นนั้น เพราะสังฆารัมมบ่(ไม่)เที่ยง(แน่นอน) (บางที)ข้าว(หรือ)น้ำหาก(อาจ)สืบหายด้วยประการจันใด ก็จักทุกขใจ(แก่)ไพร่เราแล

สหาวิชงเอาไธนาทาน

ผิสะหาวิชงเอาไธนาทาน ไหม 66000 เบี้ย เจ้านาตั้งโทษว่าผิดเลือนา ผู้คนของเลี้ยงตายอย่าว่าฤา (มังรายศาสตร์ วัดหมื่นเงินกอง หน้า 19)

ภาษาไทยกลาง

ผิ(หาก)สะหา(อวดดี)วิชงเอาไธนาทาน ไหม(ปรับ) 66,000 เบี้ย เจ้า(ของที่)นาตั้งโทษ(กล่าวโทษ)ว่า ผิด(ละเมิด)เลือนา(ผิ)นา ผู้คน(คนในบ้าน)ของเลี้ยง(สัตว์เลี้ยง)ตาย อย่าว่าฤา(อย่าว่ากัน)

ลักเกี่ยวข้าว

ผู้ใดลักเกี่ยวข้าวและฟันต้นข้าวท่านเสีย หื้อค่ากอข้าว 2 เงิน หื้อใช้ชูดันอย่าใหม่เทอะ ผิว่าลักรวงข้าวที่อรวง ทวี...(อ่านไม่ได้)... เงิน หื้อใช้ชุกรวงอย่าใหม่เทอะ (มังรายศาสตร์ วัดชัยพระเกียรติ หน้า 47 เล่ม 5)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักเกี่ยวข้าวและฟันต้นข้าวท่านเสีย ทือ(ถือ)ค่ากอข้าว 2 เงิน หื้อ(ให้)(ชด)ใช้
ชู(ทุก)ต้น อย่าไหม(ปรับ)เทอะ ผิ(หาก)ว่าลักรวงข้าวทือ(ถือ)รวง ทวี...(อ่านไม่ได้)...เงิน
หื้อ(ให้)(ชด)ใช้ชู(ทุก)รวง(ข้าว) อย่าไหม(ปรับ)เทอะ

ลักไถนาท่าน

ลักไถนาท่าน เอาไถเล่มกระทำเป็น 4 ส่วน หื้อชั่งดูพูนถ้วน 4 นั้นเท่าใด หื้อ
มันเสียเงินเท่านั้น ลักที่ดินท่านหนักนาคาย แต่งฉันนี้อาศรัยเชิงเมื่อกาลวิบัติถอยเถียว
เจ้าสมบัติควรไหม 110 (มังรายศาสตร์ วัดหมื่นเงินกอง หน้า 19)

ภาษาไทยกลาง

(ผู้ใด)ลักไถ(ที่)นา(ของ)ท่าน (ให้)เอาไถเล่มกระทำ(ไถนา)(แบ่ง)เป็น 4 ส่วน หื้อ
(ให้)ชั่งดูพูนถ้วน 4 (ส่วนที่ 4 ของ)น้ำหนักไถเล่มที่ลักไถนา)นั้นเท่าใด หื้อ(ให้)มันเสียเงิน
(ค่าปรับ)เท่านั้น (ผู้ใด)ลักที่ดิน(ของ)ท่าน(บาป)หนักนาคาย แต่งฉันนี้ อาศรัยเชิง(ซึ่ง)เมื่อ
กาลวิบัติถอยเถียว(เสื่อมลง) เจ้าสมบัติ(เจ้าของนา)ควรไหม(ปรับ) 110

นากินน้ำฟ้าน้ำฝน

อัน 1 จาเจ้าขุนกิติหรือผู้ 1 ผู้ใดกิติ เยียะนาท่านกินน้ำฟ้าน้ำฝน หรือนากินน้ำ
เหมืองฝายกิติ เยียะบชิบข้างกิติ หรือเยียะบตลอดจะเสียรังเรื่อพร่องกิติ มันว่าข้าวบตี
ขอลดหย่อนค่าลง หื้อปลงพอได้แต่ 3 ปี หรือมันยังว่าฉันเดียว ค่านาอย่าหย่อนอย่าลง
นาก็อย่าหื้อมันเยียะต่อไป (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 81 หน้า 53)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง จา(กล่าวถึง)เจ้า(เจ้านาย)ขุน(ขุนนาง)กิติ หรือผู้หนึ่งผู้ใดกิติ เยียะ(ทำ)
นาท่านกิน(ได้รับ)น้ำฟ้าน้ำฝน หรือนากิน(ได้รับ)น้ำเหมืองฝายกิติ เยียะบชิบข้าง(ทำ
นาไม่เป็น)กิติ หรือเยียะ(ทำ)บ(ไม่)ตลอดจะเสียรังเรื่อ(ร้างเรื่อ)พร่อง(บ้าง)กิติ มันว่าข้าวบ
ตี(ไม่ได้ผลดี) ขอลดหย่อนค่าลง(ขอลดค่านา) หื้อปลง(ลดให้ได้เพียง)พอได้แต่ 3 ปี หรือ
มัน(คนทำนา)ยังว่า(พูด/อ้าง)ฉันเดียว ค่านาอย่าหย่อนอย่าลง นาก็อย่าหื้อ(ให้)มันเยียะ
(ทำ)ต่อไป

เยียนาใกล้บ้าน ให้เจ้านาล้อมรั้ว

เยียนาใกล้บ้าน หื้อเจ้าหมูว่าหื้อเจ้านาล้อม ฅิเจ้านาปล้อม หมูไปกินข้าวอย่าว่าฤา ฅิว่าเจ้าหมูปว่า เจ้านาปล้อม หื้อตัดค่าหมูปันกันคนเก็งเทอะ แม่นว่าฆ่าตายก็หื้อปันกันคนเก็งก็ดี 3 ส่วนก็ดี วัวควายก็ฉันเดียวกันแล อันหนักอันเบาเป็นแล (มังรายธรรมศาสตร์ สมุดหน้า 6 หน้า 90)

ภาษาไทยกลาง

เยียน(ทำ)นาใกล้บ้าน หื้อ(ให้)เจ้าหมู(คนเลี้ยงหมู)ว่า(บอก/แจ้ง)หื้อ(ให้)เจ้า(ของ)นาล้อม (รั้ว) ฅิ(หาก)เจ้านา(ไม่)ปล้อม หมูไปกินข้าว อย่าว่าฤา(อย่าว่าแก่กัน) ฅิว่าเจ้าหมูป(ไม่)ว่า(บอก/แจ้ง) เจ้านา(ไม่)ปล้อม หื้อ(ให้)ตัด(คิด)ค่าหมูปัน(แบ่งกัน)กันคนเก็ง(ครึ่ง)เทอะ แม่นว่าฆ่า(หมู)ตาย ก็หื้อ(ให้)ปัน(แบ่ง)กันคนเก็ง(ครึ่ง)ก็ดี 3 ส่วนก็ดี วัวควายก็ฉันเดียวกัน(เช่นเดียวกัน)แล อันหนักอันเบาเป็นแล

โลกที่นาที่ดิน

อัน 1 ผู้ใดโลก ตามความอยากได้ที่นาที่ดินของท่านไว้ ต้องไหมคนนั้น หนึ่งร้อยกับ 10 เงิน หรือเชิญใจใหม่ 52 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 64 หน้า 41)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ใดโลก ตามความอยากได้ที่นาที่ดินของท่านไว้ ต้องไหมคนนั้น 110 เงิน หรือเชิญใจ(ยากจน) ใหม่ 52 เงิน

ผู้ใดโลกเอาไร่นาแลที่ดินท่าน

อัน 1 ผู้ใดโลกเอาไร่นาแลที่ดินท่านไว้ หื้อไหม 110 เงิน ฅิเชิญใจ 52 เงิน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 58 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ใดโลกเอาไร่นาแลที่ดิน(ของ)ท่านไว้(เป็นของตน) หื้อไหม(ให้ปรับ) 110 เงิน ฅิ(หาก)เชิญใจ 52 เงิน

ชิงไรนา ไถแดนนา

อัน 1 มีความมานะสะหาวลูชิงเอาไรนาท่าน ไถดินแดนนาท่านเสีย หื้อปรับไหม 22,000 เบี้ย หรือเจ้าของนาหว่าผิดเสี้ยนนา ช่าลูกเมียวัวควายตายอย่าว่า กัมมสัตว์ หากเลี้ยง ดังฤกกักตายแล (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 64 หน้า 42)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง (คนผู้ใด)มีความมานะสะหาว(กล่าวหาญอวดดี) ลู(แย่ง)ชิงเอาไรนาท่าน ไถดินแดนนาท่านเสีย หื้อ(ให้)ปรับไหม 22,000 เบี้ย หรือเจ้าของนาหว่า(กล่าวหา)ผิด (ละเมิด)เสี้ยนนา(มีเจ้าที่ในนา) (หากมี)ฆ่าลูกเมียวัวควายตาย อย่าว่า กัมม(กรรมของ) สัตว์หากเลี้ยง(หมดสิ้น) ดังฤกกักตายแล (ทำอย่างไรก็ต้องตาย)

ขัดหาวยังไรนา ยังบ้านคน

ขัดหาวยังไรนายังบ้านคน พ้อยไปถูกคนตายก็ตีบตายก็ตืออย่าใหม่เทอะ เหตุบได้ใส่ใจฆ่า เท่าใช้ค่าคนเทอะ ผิดว่าถูกเมื่อคืนอย่าว่าฤา เหตุมันบได้ไปลักของท่าน ก็บรู้ตาย ผิดว่าถูกเมื่อวัน มันจักไปหาไม้หาหั่วตาย หื้อใช้ค่า 330 เทอะ (มังรายธรรม ศาสตร์ สมุดหน้า 10 หน้า 96)

ภาษาไทยกลาง

ขัดหาว(จ้นหาว)ยัง(ที่)ไรนายัง(ที่)บ้านคน พ้อย(หาก)ไปถูกคนตายก็ตี บ(ไม่)ตายก็ตี อย่าใหม่(ปรับ)เทอะ เหตุบ(ไม่)ได้ใส่ใจ(ตั้งใจ/เจตนา)ฆ่า เท่า(ให้)(ชด)ใช้ค่าคน (ตาย)เทอะ ผิด(หาก)ว่าถูก(หาว)เมื่อคืน(กลางคืน)อย่าว่าฤา(อย่าว่าแก้กัน) เหตุมันบ(ไม่)ได้ไปลักของท่าน ก็บ(ไม่)รู้ตาย ผิด(หาก)ว่าถูกเมื่อวัน(กลางวัน) มันจักไปหาไม้หา หั่ว(ฟัน)ตาย หื้อ(ให้)(ชด)ใช้ค่า (คนตาย) 330 เทอะ

ติเครื่องหลากนา

ผู้ใดตีเครื่องหลากนาท่านเสีย สัตว์สิ่งวัวควายเข้ากินของไร่ เสียงเท่าใด หื้อใช้เท่านั้น แล้วหื้อใช้เครื่องหลากไร่ท่าน 50 เงิน หื้อหาเหล่าไหไก่คู่ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสีย ไร่ อย่าใหม่ (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 83 หน้า 69)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดตีเครื่องหลากนา(หุ่นไล่กา)ท่านเสีย สัตว์สิ่งวัวควายเข้ากินของ(ใน)ไร่เสีย (หมด)เท่าใด หื้อ(ให้)(ชด)ใช้เท่านั้น แล้วหื้อ(ให้)(ชด)ใช้เครื่องหลากไร่(หุ่นไล่กา)ท่าน 50 เงิน หื้อ(ให้)เหล่าไหไก่คู่ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสียไร่นั้น อย่าใหม่(ปรับ)

ลักข้าว

ลักข้าวแลเข้ายืมถือค่า 1,100 เบี้ย ต้องไหม 9 เท่า ลักข้าวพอบงไหม 3,300 เบี้ย ใช้แทน 9 เท่า เป็น 2 หมื่น 9 พัน 700 เบี้ย หรือลักหาบ 1 สองหาบ ใช้แทน 11,000 เบี้ย แดน 5 หาบ ใช้แทน 22,000 เบี้ย เท่านั้นแล (มั่งรายศาสตร์นอตอง หน้า 3)

ภาษาไทยกลาง

ลักข้าวแลเข้ายืมถือค่า(ราคา) 1,100 เบี้ย ต้องไหม 9 เท่า ลักข้าวพอบง(กระบุง) ไหม 3,300 เบี้ย ใช้แทน 9 เท่า เป็น 2 หมื่น 9 พัน 700 เบี้ย (29,700) หรือลักหาบ 1 สองหาบ ใช้แทน 11,000 เบี้ย แดน(กำหนด) 5 หาบ ใช้แทน 22,000 เบี้ย เท่านั้นแล

ลักข้าวกล้าทาน

ผู้ใดลักกล้าทาน กากกล้า 1 เงิน หื้อไล่เอาชุก่า เท้าไช้อย่าไหมเทอะ (มั่งราย ศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 74 หน้า 61)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักกล้าทาน ก้า(มือ)(ข้าว)กล้า (ค่า) 1 เงิน หื้อ(ให้)ไล่(นับ)เอาชุก(ทุก)ก้า เท้า(โทษ)เพียงแต่(ชด)ไช้อย่าไหม(ปรับ)เทอะ

เกี่ยวต้นข้าว พันต้นข้าว

ผู้ใดเกี่ยวต้นข้าว พันต้นข้าวทานเสีย ถือกอข้าว 2 เงิน หื้อใช้ชุกอ อย่าไหมเทอะ ผิลักรวงข้าว ทานถือรวงข้าวหวันเงิน ใช้ชุกรวงอย่าไหมเทอะ (มั่งรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 74 หน้า 61)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดเกี่ยวต้นข้าว พันต้นข้าวทานเสีย ถือกอข้าว 2 เงิน หื้อ(ให้)(ชด)ใช้ชุก(ทุก) กอ อย่าไหม(ปรับ)เทอะ ผิ(หาก)ลักรวงข้าว ทานถือรวงข้าวหวัน(สมัยรัตนโกสินทร์ 1 หวัน มีค่า 12 เฟื้อง)เงิน (ชด)ใช้ชุก(ทุก)รวง อย่าไหม(ปรับ)เทอะ

เผาฟ้าข้าวทาน

ผู้ใดเผาฟ้าข้าวทานเสีย ถือเผาข้าว 2 เงิน หื้อใช้ชุกเผา อย่าไหม (มั่งราย ศาสตร์ วัด ไชยสถาน ไบลานหน้า 74 หน้า 61)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดเผาฟาง(ฟ่อน)ข้าว(ของ)ท่านเสีย(หาย) ถือฟาง(ฟ่อน)ข้าว 2 เงิน นื้อ(ให้)ใช้(ทุก)ฟาง(ฟ่อน) อย่าใหม่(ปรับ)

ลักฟางข้าวหื้อใหม่

ลักฟางข้าวหื้อใหม่ 9 เท่า ลักแลบุงหื้อใหม่ 9 บุง ลักพอสั้นหื้อใหม่ 3 เท่า พอล้านใหม่คอบเท่าแล คับใหม่เขาบ่หลาบตาย (มังรายธรรมศาสตร์ สมุดหน้า 6-7 หน้า 92-93)

ภาษาไทยกลาง

ลักฟาง(ฟ่อน)ข้าวหื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) 9 เท่า ลักแลบุง(กระบุง)หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) 9 บุง (กระบุง) ลักพอสั้น(ข้าวล้านนากำหนดข้าว 1 หมื่น เท่ากับ 10 ลิตร ถ้าข้าวส้น เท่ากับ 100 ลิตร หรือ 5 ถัง) หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) 3 เท่า พอล้าน(ประมาณ 1,000 ลิตร หรือ 50 ถัง) ใหม่(ปรับ)คอบเท่า(สองเท่า)แล คับ(หาก)บ่(ไม่)ใหม่(ปรับ) เขา(คนลัก) (จะ)บ่(ไม่)หลาบ(เข็ดหลาบ)ตาย

ลักข้าวท่าน

ผู้ใดลักข้าวท่าน ถือหาบข้าว 2 เงิน ใหม่ 4 เท่า ลักเพื่องอันท่านกองรัดไว้ถือค่ามัดเพื่องห้วน(สมัยรัตนโกสินทร์ เท่ากับ 12 เพื่อง)เงิน ใช้ 9 เท่า (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 74 หน้า 61)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักข้าวท่าน ถือ(ตีราคา)หาบข้าว(ละ) 2 เงิน ใหม่(ปรับ) 4 เท่า ลักเพื่อง(ฟาง)อันท่านกองรัด(มัด)ไว้ ถือค่ามัดเพื่อง(ฟาง) ห้วนเงิน (ชด)ใช้ 9 เท่า

ตัดต้นข้าวกล้าท่านเสีย

ตัดต้นข้าวกล้าท่านเสีย หื้อใช้ก่อนพันโทษ อันสะหาบตัดต้นข้าวท่านใหม่ 110 เงิน (ข้าว)เป็นของอุดมตาย (มังรายศาสตร์ วัดหมื่นเงินกอง หน้า 19)

ภาษาไทยกลาง

(ผู้ใด)ตัดต้นข้าวกล้าท่านเสีย(หาย) หื้อ(ให้)(ชด)ใช้ก่อน (จึงจะ)พันโทษ อันสะหาบ(वादดี)ตัดต้นข้าว(ของ)ท่าน ใหม่(ปรับ) 110 เงิน (เพราะว่าข้าว)เป็นของอุดมตาย

ลักกล้าทำนมาปลูก

ลักกล้าทำนมาปลูกใช้ 10 เท่า กำกล้า 12,000 เบี้ย (มังรายศาสตร์ วัดหมื่นเงินกอง หน้า 19)

ภาษาไทยกลาง

(ผู้ใด)ลัก(ข้าว)กล้าทำนมาปลูก (ขด)ใช้ 10 เท่า กำ(มัดข้าว)กล้า (เป็นเงิน) 12,000 เบี้ย

ลักกล้าทำนไปปลูกยังนา

อัน 1 ลักกล้าทำนไปปลูกยังนา เป็นต้นข้าวเท่าใด ถือต้นข้าว 22,000 เบี้ยใหม่ 10 เท่า เป็น 220,000 เบี้ย เหตุว่าข้าวนี้ประเสริฐกว่าซุอันตาย (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน โบราณหน้า 61 หน้า 50)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ลักกล้า(ข้าว)ทำนไปปลูกยังนา เป็น(จำนวน)ต้นข้าวเท่าใด ถือต้นข้าว 22,000 เบี้ย ใหม่(ปรับ) 10 เท่า เป็น 220,000 เบี้ย เหตุว่าข้าวนี้ประเสริฐกว่าซุ(ทุก)อัน(สิ่ง)ตาย(แล)

ขายข้าวหื้อแก่ท่าน เมื่อลุนไฟเกิดไหม้บ้าน

ผู้ใดขายข้าวหื้อแก่ท่าน เงินก็รับเอาแล้ว ข้าวก็หื้อไปพร้อมแล้ว เมื่อลุนไฟเกิดไหม้บ้านแล เขียวข้าวเสียเสียงสับหายไป หาข้าวอันจักหื้อแถมบได้ หื้อขึ้นเงินส่วนอันเจ้าเงินหากเอาเมื่อแล้วนั้น หื้อตีไว้พอคุ้มค่าข้าวนั้นพร้อม หรือยังบหื้อข้าวเทือ หื้อขึ้นเงินทั้งมวล อย่าหื้อต่ำกว่า 3 เดือนเทอะ (มังรายศาสตร์นอกตอง โบราณหน้า 95 หน้า 63-64)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดขายข้าวหื้อ(ให้)แก่ท่าน เงินก็รับเอาแล้ว ข้าวก็หื้อ(มอบให้)ไปพร้อม(บ้าง)แล้ว เมื่อลุน(ต่อมา) ไฟเกิดไหม้บ้านและเขียวข้าว(ยังข้าว)เสียเสียง(หมด)จิบหายไป หาข้าวอันจักหื้อ(ให้/มอบ)แถมบ(ไม่)ได้ หื้อ(ให้)ขึ้น(คืน)เงิน ส่วน(ข้าว)อันเจ้าเงิน หากเอาเมื่อ(ไป)แล้วนั้น หื้อ(ให้)ตี(ตราค่า)ไว้พอคุ้มค่าข้าวนั้นพร้อม หรือยังบ(ไม่)หื้อ(ให้)ข้าวเทือ หื้อ(ให้)ขึ้น(คืน)เงินทั้งมวล(แก่ผู้ซื้อ) อย่าหื้อ(ให้)ล่า(นานเกิน)กว่า 3 เดือนเทอะ

ขายข้าวแก่ท่าน

ผู้ใดขายข้าวแก่ท่าน เงินก็รับแล้ว ผู้ซื้อก็เอาข้าวเมื่อพร้อมแล้ว เมื่อลุนเจ้าของข้าวกลับไปขายข้าวหื้อด้วยคนอื่น ขนร (ไม่ทราบความหมาย) ควรแพงมาก จักมาฟูขึ้นเงินด้วยผู้ซื้อก่อน บ่ชอบบ่แม่น หลอนผู้ซื้อนั้นยังบ่เอาข้าวเมื่อสักทวงเทื่อ จักขึ้นเงินกับชอบ จะผ่อนขณะ ตามอันได้ขายแพงมากก็บ่ชอบ เพราะเหตุเจ้าของข้าวได้รับเอาเงินท่านไว้แล้ว หื้อเจ้าเงินเอาข้าวตามคำจาเดิมทีเทอะ (มังรายศาสตร์นอตอง ใบลานหน้า 95 หน้า 63-64)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดขายข้าว(ให้)แก่ท่าน เงินก็รับแล้ว ผู้ซื้อก็เอาข้าวเมื่อ(ไป)พร้อม(บ้าง)แล้ว เมื่อลุน(ภายหลัง)เจ้าของข้าว กลับไปขายข้าวหื้อ(ให้)ด้วยคนอื่น ขนร (ไม่ทราบความหมาย) ควรแพงมาก จักมาฟู(เจรจา)ขึ้น(คืน)เงินด้วยผู้ซื้อก่อน บ่ชอบบ่แม่น(ไม่ถูกต้อง) หลอน(หาก)ผู้ซื้อนั้น ยังบ่(ไม่)เอาข้าวเมื่อ(ไป)สักทวง(ถึง)เทื่อ จักขึ้น(คืน)เงิน กับชอบ(ไม่ถูกต้อง) จะผ่อนขณะ (การคัดลอกสับสน) ตามอันได้ขายแพงมาก ก็บ่ชอบ(ไม่ถูกต้อง) เพราะเหตุ เจ้าของข้าวได้รับเอาเงินท่านไว้แล้ว หื้อ(ให้)เจ้าเงินเอาข้าวตามคำจา(ข้อตกลง)เดิมทีเทอะ

ซื้อข้าวท่าน

คนใดซื้อข้าวท่านจาขนรตกลงแล้ว เงินก็แก้แล้ว เท่าแต่บ่ได้เอาข้าวเมื่อสัก 1 หาบ สักต่างเทื่อ เมื่อลุนเจ้าของเงินรู้ว่าคนอื่น ขายขณะถูกนัก จักถอนเอาเงินไปซื้อที่อื่น อันถูกต่ำเหลือที่นั่นบ่ชอบ หรือเอาข้าวเมื่อพร้อมแล้ว จักขึ้นถอนเงินคืนกับชอบ หื้อเจ้าของข้าวขึ้นข้าวหื้อแก่มันตามขณะคำจากันหนทีเทอะ ภาว่าจากขณะตกลงด้วยกันแล้ว บ่ได้หื้อเงินเทื่อ ข้าวบ่ได้เอาเมื่อสักทวง ก็ควรชอบยุติธรรมแล (มังรายศาสตร์นอตอง ใบลานหน้า 95 หน้า 63-64)

ภาษาไทยกลาง

คนใดซื้อข้าวท่านจาขนร(ไม่ทราบความหมาย)ตกลงแล้ว เงินก็แก้(จ่าย)แล้ว เท่าแต่(เพียงแต่)บ่(ไม่)ได้เอาข้าวเมื่อ(ไป)สัก 1 หาบ สักต่าง(มาตราดวงข้าง ใช้กระบุงบรรจุ 1 ต่าง ประมาณ 30 ลิตร)เทื่อ เมื่อลุน(ภายหลัง)เจ้าของเงิน รู้ว่า คนอื่น ขาย(ข้าว)ขณะถูกนัก จักถอนเอาเงินไปซื้อที่อื่น อัน(ราคา)ถูกต่ำเหลือที่นั่น บ่ชอบ(ไม่ถูกต้อง) หรือเอาข้าวเมื่อ(ไป)พร้อม(บ้าง)แล้ว จักขึ้น(คืน)ถอนเงินคืน กับชอบ(ไม่ถูกต้อง) หื้อ(ให้)เจ้าของข้าวขึ้นข้าวหื้อ(ให้)แก่มันตามขณะคำจา(เจรจาตกลง)กันหนที(ครั้งแรก)

เทอะ ภาว่า(หรือว่า)จากขณร(?)ตกลงด้วยกันแล้ว บ(ไม่)ได้หื้อ(ให้)เงินเทื่อ ข้าวบ(ไม่)ได้เอาเมื่อ(ไป)ลักทวง(ดัง) ก็ควรขอบยุติธัมม(ยุติธรรม)แล

บุคคลผู้ใด ซื้อข้าวเมื่อยามถูก

บุคคลผู้ใด ซื้อข้าวเมื่อยามถูก ขนรแล้วจากันแล้ว เงินก็แก้หื้อแล้ว บได้เอาข้าวเมื่อเทื่อ(ก็ขอบธัมมแล หรือผู้ใดซื้อข้าวยามถูก ขนรบจากันแล้ว เงินก็บได้แก้เทื่อ ข้าวก็บได้เอาเมื่อเทื่อ เถิงเมื่อข้าวแพง จึงมาเอา หื้อเอาตามขณะข้าวยามถูก (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 95 หน้า 63-64)

บุคคลผู้ใด ซื้อข้าวเมื่อยามถูก ขนร(?)แล้วจา(ตกลง)กันแล้ว เงินก็แก้(จ่าย)หื้อ(ให้)แล้ว บ(ไม่)ได้เอาข้าวเมื่อ(ไป)เทื่อ ก็ขอบธัมม(ธรรม)แล หรือผู้ใดซื้อข้าวยามถูก ขนร(ไม่ทราบความหมาย)บจา(ไม่เจรจา/ไม่ตกลง)กันแล้ว เงินก็บ(ไม่)ได้แก้(จ่าย)เทื่อ ข้าวก็บ(ไม่)ได้เอาเมื่อ(ไป)เทื่อ เถิง(ถึง)เมื่อข้าวแพง จึงมาเอา(ข้าว) หื้อ(ให้)เอาตามขณะข้าวยามถูก

ซื้อข้าวยามแพง

ซื้อข้าวยามแพง ขนรก็จากันแล้ว เงินก็แก้หื้อแล้ว เถิงยามข้าวถูกจึงมาเอา พ้อยจักมาเอายามขณะถูก อย่าหื้อเจ้าข้าว เท้าหื้อตามขณะตามข้าวแพงเทอะ หรือว่าจาขนรแล้ว เงินก็หื้อแล้ว พ้อยบได้เอาเทื่อ เถิงเมื่อเวลาข้าวแพง เจ้าข้าวจักขึ้นเงินเสียอย่าได้เอา หื้อเจ้าเงินเอาข้าวตามคำจากันแต่หนที่เทอะ ภาจาขนรตกลงแล้ว เงินก็หื้อแล้ว แต่ว่าบได้เอาข้าวเมื่อเทื่อ เถิงเมื่อข้าวถูก เจ้าเงินจักมาเอาเงินคืน อย่าหื้อเจ้าข้าว เท้าหื้อตามคำจากันหนที่นั่นเทอะ (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 95 หน้า 63-64)

ภาษาไทยกลาง

ซื้อข้าวยามแพง ขนร(ไม่ทราบความหมาย)ก็จา(ตกลง)กันแล้ว เงินก็แก้(จ่าย)หื้อ(ให้)แล้ว เถิง(ถึง)ยามข้าวถูกจึงมาเอา(ข้าว) พ้อย(หาก)จักมาเอายามขณะ(ข้าวราคา)ถูก อย่าหื้อ(ให้)เจ้าข้าว เท้าหื้อ(ให้)ตามขณะตามข้าวแพงเทอะ หรือว่าจา(ตกลง) ขนร(?)แล้ว เงินก็หื้อ(ให้)แล้ว พ้อย(หาก)บ(ไม่)ได้เอา(ข้าว)เทื่อ เถิง(ถึง)เมื่อเวลาข้าวแพง เจ้า(ของ)ข้าวจักขึ้นเงิน(ราคา)เสีย อย่าได้เอา หื้อ(ให้)เจ้าเงินเอาข้าวตามคำจา(ตกลง)กันแต่หนที่(แรก)เทอะ ภา(หรือ)จา(ตกลง)ขนร (?) ตกลงแล้ว เงินก็หื้อ(ให้)

จ่าย)แล้ว แต่ว่าบ่(ไม่)ได้เอาข้าวเมื่อ(ไป)เพื่อ ถึง(ถึง)เมื่อข้าว(ราคา)ถูก เจ้าเงินจ๊กมา
เอาเงินคืน อย่าหื้อ(คืนให้)เจ้าข้าว เท้าหื้อ(ให้)ตามคำจา(ตกลง)กันหนที่(ที่แรก)นั่นเทอะ
ข้างกินข้าวไร่ทาน

ผิควานข้างปล่อยข้างใกล้ไร่นาทอนประมาณพันวา บ่เฝ้าข้าง ข้างมาเข้ากินข้าว
ไร่ทาน เสียเท่าใดหื้อควานข้างใช้เท่านั้น ผิเขาหาสิ่งใช้บ่ได้ หื้อเจ้าข้างใช้ตางหากเป็นข้าง
ของมันตาย ผิบ่ใช้ขอควานข้างนี้เป็นใหญ่ตายว่าอัน เจ้าของบ่วางอาลัย เขาจักเป็นข้าเจ้า
ของ(นา)ในภาวะ(ภพ)อันภายหน้า ผิล้ำพันวาเมื่อหน้า ข้างมากินข้าวไร่นา หื้อเจ้าไร่นา
ว่าแก่ควานข้างหื้อมันแควนไกล บ่อันก็หื้อมันรักษาข้าง ผิมันบ่กระทำตามเจ้าไร่นา เสีย
เท่าใด หื้อมันควานข้างใช้เท่านั้น ผิเจ้าไร่เจ้านาบว่าบ่บอกควานข้างหื้อรู้ อย่าว่าถ้าแก่
ควานข้าง เหตุมันบ่รู้ หากวางไกลแล้ว สัตว์หากร้าย ผิข้างออกมากินข้าวเข้าสวน เจ้า
สวนเจ้านาได้ดีได้ยิง พอเจ็บปวดสะท่อน้อย อย่าว่าถ้าแก่เจ้านา ผิพันแทงหูตาดังหว่า
หื้อเจ้านาเจ้าสวนยาหื้อหาย ผิบ่ข้างยาเอาเงิน 110 มาจ้างหมอยา พอตาข้างบอดเสีย
ข้าง 1 ค่าข้างมีเท่าใดเอาแห่งมัน แล้วไว้ข้างแก่เจ้าสวนเจ้านา ผิมันหาสิ่งบ่ได้ หื้อเอาตัว
มันมาเป็นข้าเจ้าข้าง (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 88 หน้า 73) ผิข้างลง
กินข้าวที่ใด เท้าหื้อเจ้านาเจ้าสวนด่าร้องหื้อหนี อย่ากะอย่าแงอย่าพินอย่าแทง หื้อ
มาบอกแก่เจ้าข้างไปเอา แล้วว่าหื้อมันเอาไปเลี้ยงที่ไกล ข้างเข้าไร่นาสวนผู้ใด กะยิงพิน
แทงป่วยเสียร้าย หื้อเอาค่าเจ็บ 110 เงิน แล้วหื้อมันยาหื้อหาย เสียของคะตาบอดหู
ขาด หื้อฆ่ามัน เหตุว่าข้างนี้เป็นเฉลิมจำริญบ้านเมืองทำวพญามหากษัตริย์ตาย (มัง
รายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 88-89 หน้า 73)

ภาษาไทยกลาง

ผิ(หาก)ควานข้างปล่อยข้างใกล้ไร่นาทาน ประมาณ 1,000 วา บ่(ไม่)เฝ้าข้าง
ข้างมาเข้ากินข้าวไร่ทาน เสียเท่าใด หื้อ(ให้)ควานข้าง(ขด)ใช้เท่านั้น ผิ(หาก)เขาหาสิ่ง
(สิ่งใด)(ขด)ใช้บ่(ไม่)ได้ หื้อ(ให้)เจ้าข้าง(ขด)ใช้ตาง(แทน) หากเป็นข้างของมัน(ควาน)
ตาย ผิ(หาก)บ่(ไม่)(ขด)ใช้ ขอควานข้างว่า เราเป็นใหญ่ตายว่าอัน เจ้าของ(ข้าว)บ่(ไม่)
วางอาลัย(ยังติดใจเอาความ) เขา(ควาน)จักเป็นข้า(ทาส)เจ้าของ(นา)ในภาวะ(ภพ)อัน
ภายหน้า ผิ(หาก)ปล่อยข้างล้ำ(เกิน) 1,000วา เมื่อหน้า(ขึ้นไป) ข้างมากินข้าวไร่นา หื้อ
(ให้)เจ้าไร่นาว่าแก่ควานข้างหื้อ(ให้)มัน(เอาข้างไป)แควนไกล(มาก) บ่อัน(มิเช่นนั้น)ก็หื้อ
(ให้)มันรักษาข้าง ผิ(หาก)มันบ่(ไม่)กระทำตามเจ้าไร่นา เสียเท่าใด หื้อ(ให้)มันควาน
ข้าง(ขด)ใช้เท่านั้น ผิ(หาก)เจ้าไร่เจ้านาบ(กล่าวโทษ)ว่าบ่(ไม่)บอกควานข้างหื้อ(ให้)รู้
อย่าว่าถ้าแก่ควานข้าง เหตุมันบ่(ไม่)รู้ หากวาง(ปล่อยข้าง)ไกลแล้ว สัตว์หากร้าย ผิ
(หาก)ข้างออกมากินข้าว เข้าสวน เจ้าสวนเจ้านาได้ดีได้ยิง พอเจ็บปวดสะท่อน้อย(เล็ก

น้อย) อย่าว่าถาแก่เจ้านา ผิ(หากเจ้าสวณเจ้านา)พันแทงหุดาตั้ง(จุมก)หวะ(เหวอะหวะ) หื้อ(ให้)เจ้านาเจ้าสวณยา(รักษา)หื้อ(ให้)หาย ผิ(หาก)บ(ไม่)ช่างยา(รักษา) (ให้)เอาเงิน 110 มาจ้างหมอยา(รักษา) พอดาช่างบอดเสียช่าง 1 ค่าช่างมีเท่าใดเอาแห่งมัน แล้วไว้(มอบ)ช่างแก่เจ้าสวณเจ้านา ผิ(หาก)มันหาสิ่ง(สิ่งใด)บ(ไม่)ได้ หื้อ(ให้)เอาตัวมัน(เจ้านาเจ้าไร่)มาเป็นข้า(ทาส)เจ้าช่าง (ใบลานหน้า 88 หน้า 73) ผิ(หาก)ช่างลงกินข้าวที่ใดเท่าหื้อ(ให้) เจ้านาเจ้าสวณด่าร้องหื้อ(ให้)ช่างหนี อย่ากะอย่าแ่ง(ไม่ทราบความหมาย) อย่าพันอย่าแทง หื้อ(ให้)มาบอกแก่เจ้าช่าง(ให้)ไปเอา แล้วว่าหื้อ(ให้)มันเอา(ช่าง)ไปเลี้ยงที่ไกล ช่างเข้าไร่มาสวณผู้ใด กะยิงพันแทงป่วยเสียร้าย หื้อ(ให้)เอาค่า(ช่าง)เจ็บ 110 เงิน แล้วหื้อ(ให้)มันยา(รักษา)หื้อ(ให้)หาย เสียของคะ(อวัยวะ/พิการ)ตาบอดหูขาด หื้อ(ให้)ฆ่ามัน(ผู้ทำร้ายช่าง) เหตุว่าช่างนี้เป็นเฉลิมจำริญบ้านเมืองท้าวพญามหากษัตริย์ตาย

ชี้ใส่ข้าวแรก

ผู้ใดชี้ใส่ข้าวแรกท่าน แต่แดนหว่านกล้าไปถึงเมื่อข้าวดีปลูกดีเกี่ยว หื้อมันหาไก่ 2 คู่ เหล้า 2 ไห เทียน 2 เล่ม เข้าตอกดอกไม้บูชาขวัญข้าวแลเสื่อนา ผิเท่าเยียวบชี้ หื้อมันหาไก่ คู่ 1 เหล้าพาง(ขวด) 1 เทียนคู่ 1 ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนาแดนเกี่ยวข้าวแล้วอย่าหื้อว่าถาเทอะ (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 72 หน้า 60)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดอุจจระ(ชี้)ใส่ข้าวแรกท่าน แต่แดน(ตั้งแต่)หว่านกล้าไปถึง(ถึง)เมื่อข้าวดีปลูกดีเกี่ยว หื้อ(ให้)มันหาไก่ 2 คู่ เหล้า 2 ไห เทียน 2 เล่ม เข้าตอกดอกไม้บูชาขวัญข้าวแลเสื่อนา ผิเท่าเยียว(บัสสวระ)บชี้(ไม่ถายอุจจระ) หื้อมันหาไก่ คู่ 1 เหล้าพาง(ขวด) ขนาด 1 ลิตร) 1 เทียนคู่ 1 ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนาแดนเกี่ยวข้าวแล้ว อย่าหื้อ(ให้)ว่าถาเทอะ

ชี้ใส่ข้าวแรก

ผู้ใดชี้ใส่ข้าวแรกท่าน แต่แดนหว่านกล้าไปถึงเมื่อข้าวดีปลูกดีเกี่ยว หื้อหา ไก่ 2 คู่ เหล้า 2 ไห เทียน 2 เล่ม แลข้าวตอกดอกไม้บูชาขวัญข้าวแลเสื่อนา หรือเท่าเยียวบชี้ หื้อมันหาไก่ 2 คู่ เหล้า 1 พัน เทียน 1 คู่ ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนาแดนเกี่ยวข้าวแล้ว อย่าหื้อว่าถาเทอะ(มังรายศาสตร์นอตอง ใบลานหน้า 75 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดชี้(ถ่ายอุจจาระ)ใส่ข้าวแรก(ข้าวที่ใช้ทำพิธีแรกนา)(ของ)ท่าน แต่แดน(ตั้งแต่) หวานกล้าไปถึง(ถึง)เมื่อข้าวดี(ถึงเวลา)ปลูกดี(ถึงเวลา)เกี่ยว(ข้าว) หื้อหา ไก่ 2 คู่ (4 ตัว) เหล้า 2 ไห (ขวด) เทียน 2 เล่ม แลข้าวตอกดอกไม้บูชา(บูชา)ขวัญข้าวแลเสื่อนา(ผืนนา) หรือเท่า(เพียงแต่)เยียว(ปลาสวะ)บ(ไม่)ชี้(ถ่ายอุจจาระ) หื้อมัน(ผู้กระทำ)หาไก่ 2 คู่ (4 ตัว) เหล้า 1 พัน (พัน เป็นมาตราดวงเหล้า ประมาณ 1 ลิตร)เทียน 1 คู่ (2 เล่ม) ข้าวตอก ดอกไม้บูชาเสื่อนา(ผืนนา) แดน(ตั้งแต่) เกี่ยวข้าวแล้ว(เสร็จ) อย่าหื้อ(ให้)ว่าฤา(ว่าอะไรต่อมัน) เทอะ

ชี้เยียวใส่เฟ้าข้าว

ผู้ใดชี้เยียวใส่เฟ้าข้าวท่าน หื้อมันหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ ข้าวตอกดอกไม้บูชา เสื่อนาขวัญข้าวแล พูนมันสะหาวชี้ใส่ข้าว เหตุว่าข้าวเป็นเจ้าของวิเศษเลี้ยงชีวิตคนทั้งหลาย หื้อใหม่ 110 เงิน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน โบราณหน้า 73 หน้า 60)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดอุจจาระ(ชี้)ปลาสวะ(เยียว)ใส่เฟ้า(ฟ่อน)ข้าวท่าน หื้อ(ให้)มันหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนา(และ)ขวัญข้าวแล พูน(สวน)มันอดดี(สะหาว)ชี้ใส่ ข้าว เหตุว่าข้าวเป็นเจ้าของวิเศษเลี้ยงชีวิตคนทั้งหลาย หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) 110 เงิน

ชี้เยียวใส่เฟ้าข้าว

ผู้ใดชี้เยียวใส่เฟ้าข้าวท่าน หื้อมันหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนาและขวัญข้าวแล พูนมันสะหาวชี้ใส่ข้าว เหตุว่าข้าวเป็นเจ้าเป็นของวิเศษอย่างสูง ต้องเลี้ยงชีวิตแห่งคนทั้งหลาย ต้องใหม่ 110 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง โบราณหน้า 75 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดชี้(ถ่ายอุจจาระ)เยียว(ปลาสวะ)ใส่เฟ้าข้าว(ฟ่อนข้าว)(ของ)ท่าน หื้อ(ให้)มันหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ (4 ตัว) ข้าวตอกดอกไม้บูชา(บูชา/เซ่นสังเวย) เสื่อนา (ผืนนา)และ ขวัญข้าวแล พูนมันสะหาว(อดดี)ชี้(ถ่ายอุจจาระ)ใส่ข้าว(ฟ่อนข้าว) เหตุว่าข้าวเป็นเจ้า (เป็นใหญ่)เป็นของวิเศษอย่างสูง (เพราะข้าว)ต้องเลี้ยงชีวิตแห่งคนทั้งหลาย ต้องใหม่ (ปรับคนกระทำ) 110 เงิน

ชีโสไร

ชีโสไรท่าน ตีเครื่องหลากไรท่าน หรือลักข้าวไรท่าน ลักข้าวป้างข้าวโพด ลักเดียวหรือแดงโนไรท่านมีฉันนี้ อันหนึ่ง ผู้ใดชีโสไรท่าน แรกแต่แดนน้ำไรแล้ว ต่อเท่าถึงเอาข้าวแล้ว หื้อมันหาเหล่า 1 ไห ไก่ 1 คู่ ข้าวตอกดอกไม้หื้อเจ้าไรบูชาเสื่อไร หรือเยียวโสไรนาท่าน เยียวรดของปลูกท่านยังไร หื้อหักตัดเสีย แล้วหื้อมันใช้ตามค่าของปลูกนั้นอย่าใหม่ หื้อวัวควายเข้ากินของไรเลี้ยงเท่าใด หื้อใช้ท่านเท่านั้น แล้วหื้อใช้เครื่องหลากไรท่าน 50 เงิน หาเหล่าไหไก่คู่ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อไรเทอะ (มังรายศาสตร์นอกตอง ใบลานหน้า 86-87 หน้า 55-56)

ภาษาไทยกลาง

ชี(ถ่ายอุจจาระ)โสไร(ของ)ท่าน ตีเครื่องหลากไร(อุปกรณ์ที่ติดตั้งไว้ป้องกันสัตว์ร้ายเข้าไร)ท่าน หรือลักข้าวไรท่าน ลักข้าวป้าง(ข้างฟาง)ข้าวโพด ลักเดียว(ลูกเดียว)หรือแดงโนไรท่านมีฉันนี้ อันหนึ่ง ผู้ใดชี(ถ่ายอุจจาระ)โสไรท่าน แรกแต่แดนน้ำไรแล้ว(ตั้งแต่เจ้าของไรเอาน้ำเข้าโสไรแล้ว) ต่อเท่าถึง(ทราบถึง)เอาข้าว(เกี่ยวข้าวแล้ว)แล้ว (ให้)มันหาเหล่า 1 ไห(ขวด) ไก่ 1 คู่ ข้าวตอกดอกไม้(ให้)เจ้าไร(เจ้าของไร)บูชาเสื่อไร(ผีไร) หรือเยียว(บัสสาวะ)โสไร(ที่ไร)นา(ที่นา)ท่าน เยียว(บัสสาวะ)รดของปลูกท่านยังไร (ให้)หักตัดเสีย แล้ว(ให้)มันใช้ตามค่า(ราคา)ของปลูกนั้นอย่าใหม่ (ให้)วัวควายเข้ากินของ(ใน)ไรเลี้ยง(หมด)เท่าใด (ให้)ใช้ท่านเท่านั้น แล้ว(ให้)ใช้เครื่องหลากไร(หุ่นไล่กา)ท่าน 50 เงิน หาเหล่าไห ไก่คู่ ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อไร(ผีไร)เทอะ

ชีโสไร

ผู้ใดชีโสไรท่านแรกแต่แดนนาไร ต่อเท่าเอาข้าวแล้ว หื้อมันหาเหล่าไห ไก่คู่ ข้าวตอกดอกไม้ หื้อเจ้าไรบูชาเสื่อไร ผียะยโสไรท่าน บ่เยียวรดของปลูกท่านยังไร หื้อหักตัดเสีย แล้วหื้อมันใช้ตามค่าของปลูกนั้น อย่าใหม่ แล้วหื้อหาเหล่าไหไก่คู่ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อไร (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 83 หน้า 68)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดชี(อุจจาระ)โสไรท่านแรกแต่แดนนาไร ต่อเท่า(ทราบเท่า)เอาข้าวแล้ว หื้อ(ให้)มันหาเหล่าไหไก่คู่ ข้าวตอกดอกไม้ หื้อ(ให้)เจ้าไรบูชาเสื่อไร ผียะย(บัสสาวะ)โสไรท่าน บ่เยียว(ไม่ได้บัสสาวะ)รดของปลูกท่านยังไร หื้อ(ให้)หักตัดเสีย แล้วหื้อ(ให้)มัน(ชด)ใช้ตามค่าของปลูกนั้น อย่าใหม่ แล้วหื้อ(ให้)หาเหล่าไหไก่คู่ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อไร

ชี้ใส่ฟ้าข้าว

ผู้ใดชี้ใส่ฟ้าข้าว หื้อมันหาเหล่า 2 ไห ไก่ 2 คู่ ข้าวตอกดอกไม้แปลงผีเสื่อนาแล
ขวัญข้าว แล้วพ่นมันสะหาวชี้ใส่ข้าว เหตุว่า(ข้าว)เป็นของเลี้ยงชีวิตคนทั้งหลาย หื้อใหม่
110 เงิน (มังรายธรรมศาสตร์ สมุดหน้า 14 หน้า 100)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดชี้(อุจจาระ)ใส่ฟ้า(ฟอน)ข้าว หื้อ(ให้)มันหาเหล่า 2 ไห ไก่ 2 คู่ ข้าวตอก
ดอกไม้แปลง(เช่นไหว้)ผีเสื่อนาแลขวัญข้าว แล้วพ่น(ส่วน)มันสะหาว(อวดดี)ชี้ใส่ข้าว-เหตุ
ว่า(ข้าว)เป็นของเลี้ยงชีวิตคนทั้งหลาย หื้อ(ให้)ใหม่ 110 เงิน

ชี้ใส่ไร่

อัน 1 ผู้ใดชี้ใส่ไร่ท่าน ที่จักเข้าไปเอาข้าวนั้น หื้อมันหาเหล่าไห่ไก่คู่แปลงผีเสื้อไร่
ด้วยข้าวตอกดอกไม้เสีย ผิดว่าเยียวรดของปลูกท่าน หื้อหลงเสียแล้ว ก็หื้อมันใช้ค่า แล้ว
หื้อมันหาเหล่าไห่ไก่คู่ แปลงผีเสื้อไร่เทอะ บ่ถ้าใหม่ (มังรายธรรมศาสตร์ สมุดหน้า 14
หน้า 100)

ภาษาไทยกลาง

อัน 1 ผู้ใดชี้(อุจจาระ)ใส่ไร่ท่าน ที่จักเข้าไปเอาข้าวนั้น หื้อ(ให้)มันหาเหล่าไห่ไก่คู่
แปลง(เช่นไหว้)ผีเสื้อไร่ ด้วยข้าวตอกดอกไม้เสีย ผิดว่าเยียว(บัสสวะ)รดของปลูกท่าน
หื้อ(ให้)หลง(ถอน)เสียแล้ว ก็หื้อมันใช้ค่า แล้วหื้อ(ให้)มันหาเหล่าไห่ไก่คู่ แปลง(เช่นไหว้)
ผีเสื้อไร่เทอะ บ่ถ้า(ไม่ต้อง)(ปรับ)ใหม่

สหาวชิงไร่นาท่าน

อัน 1 สะหาวชิงไร่นาท่าน ไถดินนาท่านเสีย หื้อใหม่ 22,000 เบี้ย ผิดเจ้านาตั้ง
โทษว่าผิดเสื่อนาข้าคนลูกเสียวัวควายตาย อย่าว่าถ้า หากกัมมัสถ์วมันเลี้ยง ดังฤกษ์จัก
ตายแล (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 59 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง (คนใด)สะหาว(อวดดี)ชิง(เอา)ไร่นา(ของ)ท่าน ไถดินนา(ของ)ท่านเสีย
(หาย) หื้อ(ให้)ใหม่(ให้ปรับ) 22,000 เบี้ย ผิด(หาก)เจ้านาตั้งโทษ(กล่าวโทษ)ว่า ผิด

(ละเมิด)เสี้ยน(ผืนนา) ข้าคน(ข้าทาสบริวาร)ลูกเมียวัวควาย(ของเขา)ตาย อย่าว่าถา(อย่า ว่าแก่กัน) หาก(เป็น)กรรม(ของปลัดว์มันเสี้ยน(หมดอายุ)ดังถา(ถึงอย่างไร)ก็จักตายแล

คราดต้นข้าว

อัน 1 ผู้ไต่สะหาวเผือต้นข้าวท่านอันลงมือปลูกแล้ว เสียไปมากน้อยเท่าใด ต้อง ใช้ค่าข้าวปลูกเท่านั้น ส่วนโทษอันตัวหากสะหาวเผือต้นข้าวท่านเสีย ต้องไหม 52 เงิน (มังรายศาสตร์ นอตอง ไบลานหน้า 65 หน้า 42)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ไต่สะหาว(อวดดี)เผือ(คราด/ทำลาย)ต้นข้าวท่านอัน(ซึ่ง)ลงมือ(ได้)ปลูก แล้ว เสีย(ต้นข้าว)ไปมากน้อยเท่าใด ต้องใช้ค่าข้าวปลูก(ที่ท่านปลูก)เท่านั้น ส่วนโทษ (ความผิด)อันตัว(ผู้นั้น)หากสะหาว(อวดดี)เผือ(คราด)ต้นข้าวท่านเสีย ต้องไหม 52 เงิน

เผือไถต้นข้าว

อัน 1 ผู้ไต่สะหาวเผือไถต้นข้าวท่าน อันปลูกแล้ว เสียค่าเท่าใด หื้อใช้ค่าข้าว ปลูกเท่านั้น พุนโทษอันมันสะหาวเผือต้นข้าวท่านเสีย ไหม 52 เงิน (มังรายศาสตร์ วัด ไชยสถาน ไบลานหน้า 59 หน้า 49)

ภาษาไทยกลาง

อัน 1 ผู้ไต่สะหาว(อวดดี)เผือไถ(คราดไถ)ต้นข้าว(ของ)ท่าน อันปลูกแล้ว เสียค่า (หาย)เท่าใด หื้อ(ชด)ใช้ค่าข้าวปลูกเท่านั้น พุน(ส่วน)โทษอันมันสะหาว(อวดดี)เผือ(คราด) ต้นข้าวท่านเสีย ไหม 52 เงิน

ลักถอนต้นข้าว

ผู้ใดลักถอนต้นข้าวท่านเสียที่ข้าวแรกหรือต้นข้าว หื้อใช้ค่าแทน 11,000 เบี้ย ดัง ว่าใช้ข้าวแรกแลต้นต้องใช้ 3300 เบี้ย (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 65 หน้า 42)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักถอนต้นข้าวท่าน เสีย(เสียข้าว)ที่ข้าวแรก(ข้าวกล้าที่นำมาปลูกในพิธีแรก นนา)หรือต้นข้าว หื้อใช้ค่าแทน 11,000 เบี้ย ดังว่าใช้ข้าวแรกแล(แต่ละ)ต้นต้องใช้ 3,300 เบี้ย

ถอนต้นข้าว

ผู้ใดถอนต้นข้าวทอนเสีย ถือข้าวแรกแลต้นข้าว หือใช้ 11,000 เปี้ย มิใช้ข้าวแลต้นหือใช้ 3,300 เปี้ย (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลาน หน้า 59 หน้า 48-49)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดถอนต้นข้าวทอนเสีย(หาย) ถือข้าวแรก(ข้าวที่ทำพิธีแรกปลูก)แลต้นข้าว หือ (ให้)ใช้ 11,000 เปี้ย มิใช้ข้าวแลต้นหือใช้ 3,300 เปี้ย

ลักข้าวกล้า

อัน 1 ลักกล้าทอนไปปลูกยังนา เป็นต้นข้าวเท่าใด ตีต้นข้าวต้นละ 2,200 เปี้ย ปรับใหม่ 10 เท่า เป็น 22,000 เปี้ย เหตุว่าข้าวนี้ประเสริฐกว่าทุกอันตาย (มังรายศาสตร์นอกตอง ไบลานหน้า 67 หน้า 44)

ภาษาไทยกลาง

อัน 1 ลัก(ข้าว)กล้าทอนไปปลูกยังนา เป็น(จำนวน)ต้นข้าว(มี)เท่าใด ตี(ราคา)ต้นข้าวต้นละ 2,200 เปี้ย ปรับใหม่ 10 เท่า เป็น 22,000 เปี้ย เหตุว่าข้าวนี้ประเสริฐกว่าทุกอันตาย

แผ้วข้าวกล้า

ผู้ใดได้แผ้วกล้า ฟันกล้าทอน อันเป็นของอุตตมะเลี้ยงชีวิตคนทั้งหลายเสียไป ต้องใหม่ 110 เงิน (มังรายศาสตร์นอกตอง ไบลานหน้า 65 หน้า 42)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดได้แผ้ว(แผ้ว/ทำลาย)(ข้าว)กล้า (หรือ)ฟัน(ข้าว)กล้า(ของ)ทอน (ข้าว)อันเป็นของอุตตมะ(อุตม/ดี)เลี้ยงชีวิตคนทั้งหลายเสีย(หาย)ไป ต้องใหม่ 110 เงิน

ฟันข้าวกล้า

ผู้ใดแผ้วกล้าฟันกล้าทอน อันเป็นอุตตมะเลี้ยงชีวิตคนทั้งหลายเสีย ใหม่ 110 เงิน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 59 หน้า 49)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดแผ้ว(แผ้ว/ถาก)กล้า(ข้าว)ฟันกล้าทอน อันเป็นอุตตมะ(อุตม/ดี)เลี้ยงชีวิตคนทั้งหลายเสีย ใหม่ 110 เงิน

ติตาแหลว

ผู้ใดติตาแหลวอันท่านบอกไว้ยังที่ใดก็ดี หื้อใหม่ 33,000 เบี้ย (มังรายศาสตร์นอตอง ใบลานหน้า 65 หน้า 43)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดติตาแหลว (แหลว)อัน(ซึ่ง)ท่านบอก(ปัก)ไว้ยังที่ใดก็ดี หื้อ(ให้)ใหม่ 33,000

ติตาแหลวหมายนา

ผู้ใดติตาแหลวหมายนาท่านเสีย ใหม่ถึค่าตาแลหนึ่งเงิน ใหม่ 9 เท่า (มังรายศาสตร์ นอตอง ใบลานหน้า 74หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดติตาแหลว(แหลว)หมายนา(ปักไว้ในนา)ท่านเสีย(หาย) ใหม่ถึ(คิดราคา)ค่าตา(แหลว/แหลว)แล(อันหนึ่ง) หนึ่งเงิน ใหม่ 9 เท่า

ติตาแหลวแรกสวน

ผู้ใดติตาแหลวอันท่านแรกสวนเสียก็ดี หื้อมันหาเหล่า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เหล่ม ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนาและเสื่อสวนก่อนแล้ว พุนสวนสะหาใหม่ 110 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ใบลานหน้า 74 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดติตาแหลว(แหลว)อัน(ซึ่ง)ท่านแรกสวน(แหลวในพิธีแรกสวน)เสีย(หาย)ก็ดี หื้อ(ให้)มันหาเหล่า 2 ไห ไก่(ไก่ต้ม) 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้บูชา(บูชา)เสื่อนา(ผืนนา)และเสื่อสวน(ผืนสวน)ก่อนแล้ว พุนสวนสะหา(อวดดีติแหลว)ใหม่ 110 เงิน

ติตาแหลวหมายนา

ผู้ใดใส่ตาแหลวที่ท่านอันปัสแลใส่ 52 เงิน ผู้ใดติตาแหลวหมายนาท่านเสีย ถึค่าตาแหลว 1 เงิน ใหม่ 9 เท่า ผู้ใดติตาแหลวอันท่านแรกสวนเสียก็ดี หื้อมันหาเหล่า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้บูชาเสื่อนาเสื่อสวนก่อน แล้วพุนสะหาใหม่ 110 เงิน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 72 หน้า 59)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดใส่ตาแหลว (แหลว)ที่ท่านอันปัส(ไม่ควรปัก)แลใส่ (ใหม่) 52 เงิน ผู้ใดติตาแหลวหมายนา(แหลวในนา)ท่านเสีย ถึค่าตาแหลว(แหลว) 1 เงิน ใหม่ 9 เท่า ผู้ใดติ

ตาแหลวอันท่านแรกสวนเสียก็ดี หื้อมันหาเหล่า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอก
ดอกไม้บูชาเสื่อนาเสื่อสวนก่อน แล้วพูน(สวน)สะหาว(อวดดี) ใหม่ 110 เงิน

ตีเครื่องหลากนาท่าน

ผู้ใดตีเครื่องหลากนาท่านเสีย สัตว์สิ่งลงนากินข้าวเสี้ยงเท่าใด หื้อมันใช้เท่านั้น
พูน สะหาวตีเครื่องหลากนาท่านเสีย ใหม่ 110 เงิน หรือเชิญใจ 52 เงิน (มังราย
ศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 75 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดตีเครื่องหลากนา(อุปกรณ์ที่ท่านทำไว้เพื่อป้องกันสัตว์) (ของ)ท่านเสีย(เสีย
หาย) สัตว์สิ่ง(สัตว์หรือสิ่งอื่นใด)ลง(มา)นากินข้าว(ในนา)เสี้ยง(เสียหาย)เท่าใด หื้อ(ให้)
มัน(ผู้ทำลาย)ใช้(ชดใช้)เท่านั้น พูนสะหาว(อวดดี)ตี(ทำลาย)เครื่องหลากนา(อุปกรณ์)
เสีย(เสียหาย) ใหม่ 110 เงิน หรือ(ถ้าเป็น) เชิญใจ (ยากจนให้ใหม่) 52 เงิน

หามศพผ่านนาท่าน

ผู้ใดหามศพฝังผ่ากลางนาท่าน แตนแต่หว่านกล้าไปถึงข้าวดีเกี่ยว พูนข้าวอัน
หามฝังนั้น หื้อไว้แก่เจ้าผีใช้ข้าวนั้นแล ข้าวอีกหื้อเจ้าผีแต่งสมมาเจ้านา เหล้า 2 ไห ไก่
2 คู่ เทียน 5 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ ผีหื้อหามลงนาที่ข้าวแรก ก็หื้อไวนานั้นหื้อก็เจ้าขนผี
ใช้ข้าวนาไวนั้น 2 เท่า แล้วหื้อหาหมูมา 1 ตัว หื้อดินพอเต็มกำ เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน
4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้มาหื้อแก่เจ้าของนา บูชาเสื่อนาขวัญข้าว (มังรายศาสตร์นอตอง
ไบลานหน้า 77 หน้า 49-50)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดหามศพฝังผ่ากลางนาท่าน แตนแต่(ตั้งแต่) (ท่าน)หว่านกล้าไปถึงข้าวดี(ถึง
เวลา)เกี่ยว พูน(สวน)ข้าวอันหามฝังนั้น(ข้าวที่หามผีผ่านข้าว) หื้อ(ให้)ไว้แก่เจ้าผี(มอบ
ไว้กับเจ้าของศพ)ใช้ข้าวนั้นแล(ให้เจ้าของศพใช้ข้าวบริเวณที่หามศพผ่าน) ข้าวอีกหื้อ(และ
ให้)เจ้าผี(เจ้าของศพ)แต่งสมมาเจ้านา(แต่งเครื่องขอขมาเจ้าของนา) เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่
เทียน 5 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ ผีหื้อ(หากว่า)หาม(ศพ)ลงนาที่ข้าวแรก(บริเวณข้าวที่ใช้ทำ
พิธีแรกนา) ก็หื้อไวนา(ให้มอบข้าวที่ในทีนา)นั้นหื้อก็เจ้าขนผี(ให้กับเจ้าของศพ)ใช้ข้าวนา
ไวนั้น(ให้ชดใช้ข้าวในนา) 2 เท่า แล้วหื้อหาหมูมา 1 ตัว หื้อดินพอเต็มกำ(ขนาดเท่า

หมูวัดไ้รอบกำมือ) เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ม้าหื้อ(ให้)แก่เจ้า
ของนา ปูชาเสื่อนาขวัญข้าว

เอาซอนผีมาทอดมาฝังในนา

ผู้ใดเอาซอนผีมาทอดมาฝังไว้ในนาท่าน อันยังให้ทุกปี หื้อเจ้าผีนั้นเอาเสียแล
หื้อหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 5 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ม้าหื้อแก่เจ้าของนา (มังราย
ศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 77 หน้า50)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดเอาซอนผี(ศพ)มาทอด(ทิ้ง)มาฝังไว้ใน(ที่)นา(ของ)ท่าน อันยังให้ทุกปี(ที่นาที่
เขาทำนาทุกปี) หื้อ(ให้)เจ้าผี(เจ้าของศพ)นั้นเอาเสียแล หื้อ(ให้)หาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่
เทียน 5 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ม้าหื้อมา(ขอขมา)หื้อแก่(ให้แก่)เจ้าของนา

เผาศพยังนาท่าน

ผู้ใดเอาศพผีมาเผาเสียยังนาท่าน หื้อมันเอาถ่านไฟ(ผิ)หื้อเลี้ยง แล้วหื้อสมมา
หื้อหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ม้าหื้อมาเจ้าของนาเสีย (มังราย
ศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 77 หน้า 50)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดเอาศพผีมาเผาเสียยัง(ที่)นาท่าน หื้อมันเอาถ่านไฟ(กระดูกผิออก)หื้อเลี้ยง
(ให้หมด) แล้วหื้อสมมา(ให้เจ้าของศพขอขมา) หื้อหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม
ข้าวตอกดอกไม้ม้าหื้อมา(ขอขมา)เจ้าของนาเสีย

หามผีลงนา

ผู้ใดหามผีลงนาท่าน แตนหว่านกล้าไปถึงข้าวดีเกี่ยว พุนข้าวอันหามผีลงนั้น
หื้อไว้แก่เจ้าผีใช้ข้าว นั้น แล้วหื้อเจ้าผีแต่งสมมาเจ้านา เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4
เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ม้า หามลงนาข้าวแรก ก็หื้อไ้เวลานั้นแก่ เจ้าผี ใช้ข้าวเวลานั้น 2 เท่า
แล้วหื้อหาหมูตัว 1 ดินเต็มกำ เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 2 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ม้า มา
หื้อแก่เจ้านาปูชาเสื่อนาขวัญข้าว ผู้ใดเอาผีดิบมาฝังมาทอดเสียในนาท่านอันยังให้(?)หื้อปี
หื้อเจ้าผีนั้นเอาเสีย แล้วหื้อหาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้ม้า สมมา
แก่เจ้านา (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 74 หน้า 61)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดหามผี(ศพ)ลงนาท่าน แดน(ตั้งแต่)หว่านกล้าไปถึงข้าวดี(ควร)เกี่ยว พูน (ส่วน)ข้าว(ในนา)อันหามผีลงนั้น หื้อไว้แก่เจ้าผี(ญาติผู้ตาย)(ชด)ใช้ข้าวนั้น แล้วหื้อ(ให้) เจ้าผีแต่งสมมา(ขอขมา)เจ้านา เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้มิ (หาก)หามลง(ที่)นาข้าวแรก ก็หื้อ(ให้)ไว้(ยก)(ที่)นานั้นแก่เจ้าผี ใช้ข้าววานั้น 2 เท่า แล้วหื้อ(ให้)หาหมูตัว 1 ตีน(ขนาด)เต็มกำ(มือ) เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 2 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้มิ มาหื้อ(ให้)แก่เจ้า(ของ)นาปุชา(เช่นไหว้)เลื่อนาขวัญข้าว ผู้ใดเอาผีดิบ (ศพ)มาฝังมาทอด(ทิ้ง)เสียในนาท่านอันยังไ้(?)หื้อ หื้อเจ้าผีนั้นเอาเสีย แล้วหื้อ(ให้)หา เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ เทียน 4 เล่ม ข้าวตอกดอกไม้มิ สมมา(ขอขมา)แก่เจ้านา

เผาผีในที่นา

ผู้ใดเอาผีมาเผาเสียยังนาท่าน หื้อมันเอาถ่านไฟออกเสียเสีย แล้วหื้อสมมา หา เหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ ข้าวตอกดอกไม้มิ สมมาเจ้านาเทอะ (มังรายศาสตร์วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 74 หน้า 61)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดเอาผี(ศพ)มาเผาเสียยัง(ที่)นาท่าน หื้อมันเอาถ่านไฟ(กระดุกและซีเถ้า)ออก เสียเสีย (หมด)แล้วหื้อ(ให้)สมมา(ขอขมา)หาเหล้า 2 ไห ไก่ 2 คู่ ข้าวตอกดอกไม้มิ สมมา(ขอขมา)เจ้านาเทอะ

แกล้งเผาข้าวนาท่าน

ผู้ใดแกล้งเผาข้าวนาท่านเสียก็ดี หรือข้าวเฟ่าก็ดี หื้อมัดขอนเฟืองขอนคาคอบ ตัวมัน แล้วเอาไฟจุดเผา หรือบ้ออันก็ใช้เฟ่าข้าวเฟืองอันนั้นเสีย หื้อตัดค่าหาบข้าวละ 12 เงิน อย่าไหมแล (มังรายศาสตร์นอกตอง ใบลานหน้า 95 หน้า 63)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดแกล้งเผาข้าว(ใน)นาท่านเสียก็ดี หรือข้าวเฟ่า(ฟ่อนข้าว)ก็ดี หื้อ(ให้)มัดขอน เฟือง(ฟางเป็นฟ่อน ๆ)ขอนคา(หญ้าคาเป็นมัด)คอบ(หุ้ม)ตัวมัน(ผู้แกล้งเผาข้าว) แล้ว(ให้) เอาไฟจุดเผา(มันคนนั้น) หรือบ้ออัน(มีเช่นนั้น)ก็(ให้มันชด)ใช้เฟ่าข้าว(ฟ่อนข้าว)เฟือง (ฟาง)อันนั้นเสีย หื้อ(ให้)ตัดค่า(ตีราคาข้าว)หาบข้าวละ 12 เงิน อย่าไหม(ปรับ)แล

ลักขำวกล้า เกี้ยว/พันต้นข้าว

ผู้ใดลักกล้าทอนใส่นา ลัก 1 กำกล้า ต้องไหม 1 เงิน หื้อไล่เอาทุกกำกล้า เท่าหื้อ
ใช้อย่าใหม่เทอะ เรื่องอันลักกล้านี้ยังอันอื่น ๆ นา ผู้ใดเกี้ยวต้นข้าว พันต้นข้าวทอนเสีย
ถือกอละ 2 เงิน หื้อใช้แทนทุกกออย่าใหม่เลย (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 76
หน้า 49)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลัก(ข้าว)กล้าทอนใส่(ไปปลูกใน)นา ลัก 1 กำกล้า(ข้าวกล้า 1 มัด) ต้องไหม
1 เงิน หื้อไล่(นับจำนวนที่ลัก)เอาทุกกำกล้า(ทุกมัด) เท่า(เพียงแต่)หื้อ(ให้)ใช้(ทดใช้)อย่า
ใหม่เทอะ เรื่องอันลักกล้านี้ ยังอันอื่น ๆ นา ผู้ใดเกี้ยวต้นข้าว พันต้นข้าวทอนเสียถือ(ตี
ราคา)กอละ 2 เงิน หื้อใช้แทนทุกกออย่าใหม่เทอะ

ลักเม็ดข้าว

ลักเม็ดข้าว หื้อใช้แทนแต่รวงข้าวทอน ถือรวงละเฟื้องเงิน ต้องใช้แทนทุก ๆ รวง
อย่าใหม่เลย (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 77 หน้า 49)

ภาษาไทยกลาง

ลักเมล็ดข้าว หื้อ(ให้)ใช้แทนแต่(เพียง)รวงข้าว(ของ)ท่าน ถือ(ตีค่า)รวง(ข้าว)ละ
(รวงละ)เฟื้องเงิน ต้องใช้แทนทุก ๆ รวง อย่าใหม่เทอะ

ลักข้าวพอบุง

ลักข้าวพอบุง 33,000 เบี้ย ใช้ 9 เท่า 29,700 เบี้ย แล ผีลักหาบ 1 ถึง 2 หาบ
ใช้ 11,000 เบี้ย แดน 5 หาบ ใช้ 22,000 เบี้ย (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า
32 หน้า 27)

ภาษาไทยกลาง

(ผู้ใด)ลักข้าวพอบุง(กระบุง) (ปรับ) 33,000 เบี้ย (ทด)ใช้ 9 เท่า (เป็นจำนวน)
29,700 เบี้ยแล ผี(หาก)ลัก(ข้าวพอบ)หาบหนึ่ง ถึง(ถึง) สองหาบ (ทด)ใช้ 11,000
เบี้ย แดน(ตั้งแต่) 5 หาบ(ทด)ใช้ 22,000 เบี้ย

ลักข้าว

ผู้ใดลักข้าวท่าน ถือข้าวแลหาบเท่ากับ 2 เงิน โหม 4 เท่า หรือลักเฟืองอันทาน กองรัดไว้ ถือค่ามัดเฟืองมัดละ เฟืองเงิน ใช้ 9 เท่า ก็ควรระงับแล (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 77 หน้า 49)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักข้าว(ของ)ท่าน ถือ(ตีค่า)ข้าวแลหาบเท่ากับ 2 เงิน โหม 4 เท่า หรือลัก เฟือง(ฟาง)อันทานกองรัด(มัด)ไว้ ถือค่า(ตีค่า)มัดเฟือง(ฟาง)มัดละ เฟืองเงิน ใช้ 9 เท่า ก็ ควรระงับแล

ลักไถมึงอน

ลักไถบ่มึงอนนั้นหื้อซังไถ น้ำหนักมีเท่าใด บันเก็ง โหมเงินหนักเก็งไถนั้นเทอะ (มังรายธรรมศาสตร์ สมุดหน้า 6 หน้า 92)

ภาษาไทยกลาง

ลักไถบ(ไม่)มึงอนนั้น หื้อ(ให้)ซังไถ น้ำหนักมีเท่าใด บัน(แบ่ง)เก็ง(ครึ่ง) โหม (ปรับ)เงินหนักเก็ง(ครึ่งของ)ไถนั้นเทอะ

ได้ขุมเงินในแผ่นดิน

ประการ 1 ได้ขุมเงินในแผ่นดินนี้ หื้อผ่าเก็ง ผู้ได้เก็ง เข้าแหล้ม(คลัง)เก็ง แลอำ เสียบบอก เข้าแหล้มทั้งมวล เหตุว่าสวนอันหล้างมัน ได้ก็เข้าแหล้มแล้วก็เสมอโหม (มัง รายศาสตร์ วัดหมื่นเงินกอง หน้า 21)

ภาษาไทยกลาง

ประการหนึ่ง (ผู้ใด)ได้ขุม(หลุม/บ่อ)เงินในแผ่นดินนี้ หื้อ(ให้)ผ่าเก็ง(แบ่งครึ่ง) ผู้ ได้(พบขุมเงิน)เก็ง(ครึ่งหนึ่ง) เข้าแหล้ม(ท้องพระคลัง)เก็ง(ครึ่งหนึ่ง) แลอำเสียบ(ไม่)บอก เข้าแหล้ม(ยึดเข้าคลัง)ทั้งมวล เหตุว่าสวนอันหล้างมันได้(มันควรได้)ก็(ให้)เข้าแหล้ม(คลัง) แล้ว ก็เสมอ(เท่ากับ)โหม(ปรับมันผู้นั้น)

ผู้ใดได้ขุมเงินค่า ได้ยังแผ่นดิน

อัน 1 ผู้ใดได้ขุมเงินค่าได้ยังแผ่นดินยังแผ่นดิน หื้อผ่าเก็ง เข้าแหล้มเจ้าแผ่นดินเก็ง 1 ไว้แก่ผู้นั้นเก็ง 1 มิได้บอกอำไว้ หื้อเอาเข้าแหล้มเจ้าแผ่นดินทั้งมวล อย่าไว้เทอะ พุนอัน 1 หล้างได้เก็ง 1 หากเข้าแหล้มแล้วเสมอโหมมันแล มิได้นับว่าได้ หื้อโหมผู้นับ เท่าอันมันนับนั้นเทอะ (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 33 หน้า 28)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ใดได้(พบ)ขุมเงินคำ(บ่อเงิน/บ่อทองคำ) ได้ยัง(ใน)แผ่นดิน หื้อ(ให้)ผ่า
เก็ง(แบ่งครึ่ง) เข้าแหล่เจ้าแผ่นดิน(คลังหลวง) เก็ง 1 (ครึ่งหนึ่ง) ไว้แก่ผู้ได้(พบ)นั้นเก็ง 1
(ครึ่งหนึ่ง) ผิ(หากว่า)ได้(บ่อเงิน/บ่อทองคำ)บ(ไม่)บอกอำไว้ หื้อ(ให้)เอา(ของที่ได้)เข้าเห
ลั้ม(คลัง)เจ้าแผ่นดินทั้งมวล อย่าไว้ทะเละ พุน(ส่วน)อันหนึ่ง (มันผู้พบ)หล้า(ควร)ได้
เก็ง 1 (ครึ่งหนึ่ง) หากเข้าแหล่(คลัง)แล้ว เสมอ(ถือว่า)ใหม่(ปรับ)มันแล ผิ(หาก)บ(ไม่)ได้
(พบบ่อเงิน/ทองคำ) นาบ(โกหก)ว่าได้ หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ)ผู้ ناب(โกหก) เท่า(กับ)อันมัน
นาบ(โกหก)นั้นทะเละ(มีโทษเท่ากับโทษโกหก/ หลอกหลวงผู้อื่น)

รบข้าเล็กได้ห้วยนางช้าง

อัน 1 รบข้าเล็กในที่รบ ได้ห้วยนางช้างนายม้าคนดิน ควรเลี้ยงหื้อเป็นใหญ่แล (มั่งรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 3 หน้า 3)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง(ชาวบ้านชาวเมือง/ทหาร)รบข้าเล็ก(ข้าศึก)ในที่รบ (คนใด)ได้ห้วยนางช้าง
(ขุนนางผู้มีหน้าที่ดูแลช้าง)นายม้า(ขุนนางผู้มีหน้าที่ดูแลม้า)คนดิน(พลเดินด้วยเท้า) ควร
เลี้ยง(แต่งตั้ง)หื้อ(ให้)เป็นใหญ่(ได้ตำแหน่งสูง)แล

รบข้าเล็ก ได้ห้วยข้าศึก หื้อไร่นาที่ดิน

อัน 1 ข้าเล็กมาขูหรือรบบ้านตน ผู้ใดได้ฆ่า ได้รับ ได้ชน ได้ห้วย หื้อรางวัล 300
เงินคำ หื้อไร่นาที่ดิน เลี้ยงหื้อเป็นใหญ่แล (มั่งรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 3
หน้า 3)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ข้าเล็ก(ข้าศึก)มาขู(ถึง)หรือรบบ้าน(ในหมู่บ้านของ)ตน ผู้ใดได้ฆ่า(ข้าศึก)
ได้รับ(ข้าศึก) ได้ชน(ฆ่ากับข้าศึก) ได้(ตัด)หัว(ศีรษะ) หื้อ(ให้)รางวัล 300 เงินคำ
(มาตราเงิน) หื้อ(ให้)ไร่นาที่ดิน เลี้ยงหื้อ(ให้)เป็นใหญ่แล

ควรแต่งหื้อไพร่มีมือเปลี่ยนกัน

อัน 1 ควรแต่งหื้อไพร่มีมือเปลี่ยนกัน หื้ออยู่บ้านสร้างเหมืองฝายไร่นาสวนเรือก
ที่ดี หื้อไพร่มีที่กิน อย่าหื้อไพร่เป็นทุกข์ สิบวันหื้อเขาเอาการเจ้า สิบวันหื้อเขาลงมือแต่ง
สันนี้ก็ขอบโบราณธัมม์แล (มั่งรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 4 หน้า 3)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ควรแต่ง(สั่ง)หื้อ(ให้)ไพร่(ชาวบ้าน/ชาวเมือง)มีมือ(เวร)เปลี่ยนกัน หื้อ(ให้)อยู่บ้านสร้างเหมืองฝายไร่นาสวนเรือกที่ดี หื้อ(ให้)ไพร่(ชาวบ้าน/ชาวเมือง)มีที่(ทำ)กิน อย่าหื้อ(ให้)ไพร่(ชาวบ้าน/ชาวเมือง)เป็นทุกข์ สิบวัน(10 วัน) หื้อ(ให้)เขา(ไพร่)เอาการเจ้า(เจ้านาย/ผู้ปกครอง) สิบวัน (10 วัน) หื้อ(ให้)เขาลงมือแต่ง(สร้าง/ทำงานของตนเอง) อันนี้(เช่นนี้)ก็ชอบโบราณธรรมแล

ไพร่หมั่นสร้างปาดานารังสวนรัง

อัน 1 ไพร่หมั่นสร้างปาดานารังสวนรัง ที่บดหื้อลูกเป็นนาเป็นสวนเป็นบ้านดีตั้งอัน 3 ปี หื้อเขากินก่อนแล้ว ล้า(นั้น)เอาค่าแห่งเขาเทอะ หื้อไพร่หมั่นสร้างบ้านเหมืองฝายหื้อเกษมเทอะ (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 5 หน้า 4)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ไพร่(ชาวบ้าน/ชาวเมือง)หมั่น(ขยัน)สร้างปาด(ป่าหญ้าคา)นารัง(นาร้าง)สวนรัง(สวนร้าง) ที่(ดิน)บ(ไม่)ดี(ไม่)เหมาะแก่การเพาะปลูก หื้อ(ให้)ลูก(กลาย)เป็นนาเป็นสวนเป็นบ้านดีตั้งอัน(เช่นนั้น) 3 ปี หื้อ(ให้)เขากินก่อน(ไม่เก็บภาษี)แล้ว ล้า(นั้น)(หลังจาก 3 ปี) เอาค่า(ภาษี)แห่งเขาเทอะ หื้อ(ให้)ไพร่(ชาวบ้าน/ชาวเมือง)หมั่น(ขยัน)สร้างบ้าน เหมืองฝาย หื้อ(ให้)เกษมเทอะ

ไพร่สร้างบ้านสร้างสวนสร้างนา

อัน 1 ไพร่สร้างบ้านสร้างสวนสร้างนาเป็นหมู่บ้านเมืองดี พอ 3 ปี ก็หื้อ(ให้)แก้ค่าตามค่านายเมืองผู้เลียบเทอะ (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 5 หน้า 4)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ไพร่(ชาวบ้าน/ชาวเมือง)สร้างบ้านสร้างสวนสร้างนาเป็นหมู่บ้านเมืองดี พอ(ครบ) 3 ปี ก็หื้อ(ให้)แก้ค่า(จ่ายภาษี) ตามค่า(ที่)นายเมือง(ขุนนาง)ผู้เลียบ(ผู้ตรวจตราการบุกเบิกที่ดิน)กำหนดไว้เทอะ

คนเป็นดีมีศขิงเอานาไรสวนที่ดินทำน

ยังมีมานวผู้ 1 พาสหายเป็นดีมีศขิงเงินมากนัก แก่ขุนผู้กินนาไรสวนที่ดินบ้านของ

นั่น แก่จกชิงเอาผู้สร้างหัวที่นั่น อย่าหื้อ แก่อันชิงท่านนั้น มันคนบาปตาย อย่าหื้อมี
กำลัง คนผู้ดีครั้นสร้างบ้านแปลงหลายเสียชา อันบ้านเมืองจกช้อยเสียชะแล (มังราย
ศาสตร์ วัตรไชยสถาน ไบลานหน้า 5 หน้า 4)

ภาษาไทยกลาง

ยังมีมานว(มานพ/ชายหนุ่ม)ผู้หนึ่ง พาสหายเป็นตีมียศ(มี)เบี้ยเงินมากนัก (ไปหา)
แก่ขุนผู้กินนาไรสวนที่ดินบ้านของ(ผู้ปกครองดูแลนาไรสวนที่ดินที่บ้าน)นั่น แก่(มานพ)
จกชิงเอา(ที่นาที่ไร่ที่สวนจาก)ผู้สร้างหัวที่(ชาวบ้านผู้สร้าง/บุกเบิกที่นา)นั่น อย่าหื้อ(ให้)แก่
อันชิง(มันผู้แย่งชิง)ท่านนั้น มัน(คนเป็นตีมียศเป็น)คนบาปตาย อย่าหื้อ(ให้มัน)มีกำลัง
(อำนาจ) คนผู้ดี(ไพร่จะ)ครั้น(เกียจ)สร้างบ้านแปลงหลายเสียชา อันบ้านเมืองจกช้อย
(เสื่อมลง)เสียชะแล

ใส่ชวาก ชัดหน้าไม้ไวกกลางบ้านข้างบ้าน

อัน 1 ใส่ชวาก ชัดหน้าไม้ไวกกลางบ้านข้างบ้าน ถูกวัวควายท่านตาย หื้อใช้ค่า
ผีเจ็บ

ป่วยช่วยยา บ่หายหื้อใช้ค่า ตายหื้อใช้ ผีเจ็บป่วยช่วยยา บ่หาย หื้อใช้ค่าหัว เจ็บไว้แก่
มัน ถูกคนตายเมื่อคืนแล้ว เมื่อวันใช้ 330 เหตุเมื่อวันคนไปมาหากินตาย กระทำดังนี้
ผิด บัวรณ คนทั้งหลายล้อมรั้วยอมเอาไม้หนามทับตาย บ่ห่อนใส่ชวากใส่หลาว
หื้อใช้ อย่าโหม (มังรายศาสตร์ วัตรหมื่นเงินกอง หน้า 24)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ใส่ชวาก(ชวากคือไม้หรือเหล็กปักหรือโปรย เพื่อดักหรือตำผู้ที่ผ่านเข้า
มา) ชัด(ปัก)หน้าไม้(ธนู)ไวกกลาง(หมู่)บ้านข้าง(หมู่)บ้าน (ชวาก)ถูก(โดน)วัวควาย(ของ)
ท่านตาย หื้อ(ให้)(ชด)ใช้ค่า(วัวควาย) ผี(หากวัวควาย)เจ็บป่วย(ให้)ช่วยยา(รักษา) บ่
(ไม่)หายหื้อ(ให้)(ชด)ใช้ค่า(วัวควาย) (หากชวากถูกคนและคน)ตายหื้อ(ให้)(ชด)ใช้ ผี
(หากคน)เจ็บป่วย(ให้)ช่วยยา(รักษา) (หาก)บ่(ไม่)หาย หื้อ(ให้)(ชด)ใช้ค่าหัว(ค่าคน/ค่า
ชีวิตคนตาย) (หากคน)เจ็บ(ให้)ไว้แก่มัน(ผู้ทำชวาก) (หากชวาก)ถูกคนตายเมื่อคืน(เวลา
กลางคืน)แล้ว(ไม่มีความผิดแก่ผู้ใส่ชวาก) (หากถูกชวาก)เมื่อวัน(เวลากลางวัน)ใช้(ชดใช้)
330 (เงิน) เหตุ(เนื่องจาก)เมื่อวัน(กลางวัน)คนไปมาหากินตาย กระทำดังนี้ผิดบัวรณ
(โบราณจาริต) (โดยทั่วไป)คนทั้งหลายล้อมรั้วยอมเอาไม้หนามทับตาย บ่ห่อน(ไม่
ต้อง)ใส่ชวากใส่หลาว(ไม้แหลม) หื้อ(ให้)ใช้(ชดใช้) อย่าโหม(ปรับ)

ผู้ใดขุดเหมืองฝายผ่านาท่าน

อัน 1 ผู้ใดขุดเหมืองผ่านาท่าน บ่บอกเจ้านาที่รู้ หื้อใหม่มัน 33,000 เบี้ย นัย
1 ใหม่ 11,000 เบี้ย (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 59 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ใดขุดเหมืองผ่า(ผ่าน)นา(ของ)ท่าน บ่(ไม่)บอก(ให้)เจ้านาหื้อ(ให้)รู้
หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ)มัน 33,000 เบี้ย นัยหนึ่ง ใหม่(ปรับ) 11,000 เบี้ย

เยียนาจิมกัน ชวนกันไปเลียบน้ำ

อัน 1 เยียนาจิมกัน ชวนกันไปเลียบน้ำ มันบ่ไป เท้าอยู่ ไปลักเอาน้ำนาท่านก็ดี
ขุดเหมืองท่านก็ดี เจ้าเหมืองเจ้านาได้ฆ่าตอบ หากแล้ว.. อย่าว่าฎาแก่เจ้าเหมืองเจ้านา
ฉิบฆ่า หื้อใหม่ 11,000 เบี้ย (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 59 หน้า 48)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง เยียน(ทำ)นาจิม(ติด)กัน ชวนกันไปเลียบน้ำ(ตรวจ/เอาน้ำเข้านา) มันบ่
(ไม่)ไป เท้าอยู่(อยู่เฉยๆ) (แต่)ไปลักเอาน้ำนาท่านก็ดี ขุด(เจาะ)เหมือง(เอาน้ำ)ท่านก็
ดี เจ้าเหมืองเจ้านาได้ฆ่าตอบ(คนลักน้ำนั้น) หากแล้ว(เป็นอันยุติ) อย่าว่าฎา(อย่าว่า)แก่
เจ้าเหมืองเจ้านา ฉิบ(ไม่)ฆ่า หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) 11,000 เบี้ย

สหายขาดเหมืองขาดฝายท่าน

ผู้ใดสหายขาดเหมืองขาดฝายท่านเสีย หื้อใหม่ 33,000 เบี้ย(มังรายศาสตร์ วัด
ไชยสถาน ใบลานหน้า 59 หน้า 49)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดสหาย(อวดดี)ขาด(พัง/ทำลาย)เหมืองขาด(พัง/ทำลาย)ฝาย(ของ)ท่านเสีย
(หาย) หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) 33,000 เบี้ย

ลักขุดเหมืองผ่านา

อัน 1 ผู้ใดขุดเหมืองผ่านาท่านบ่บอกหื้อเจ้าของนาได้รู้ต้องใหม่ 33000 เบี้ย นัย
1 ต้องใหม่ 11,000 เบี้ย (มังรายศาสตร์รัตนอดอง ใบลานหน้า 64. หน้า 41)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ใดซุดเหมืองผ่า(ผ่ากลาง)(ที่)นา(ของ)ท่าน บ(ไม่)บอกหื้อ(ให้)เจ้าของนา
ได้รู้ ต้องไหม 33,000 เบี้ย นัย 1 ต้องไหม 11,000 เบี้ย

ลักน้ำ

อัน 1 ทำนาด้วยกัน ชวนกันไปเลียบน้ำนา มันคนนั้นบไปเท่าอยู่ ไปลักเอาน้ำ
นาท่านก็ดี ซุดเหมืองท่านก็ดี เจ้าหรือเจ้านาได้ฆ่าตายหากแล้ว อย่าว่าฎาแก่เจ้านา หรือ
ปฆ่าหื้อปรับไหม หนึ่งแสนหนึ่งหมื่นเบี้ย (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 64- หน้า 41)

ภาษาไทยกลาง

อัน 1 ทำนาด้วยกัน ชวนกันไปเลียบน้ำนา(ตรวจตราดูแลน้ำไหลเข้านา) มันคน
นั้นบ(ไม่)ไปเท่าอยู่ (มัน)ไปลักเอาน้ำนาท่านก็ดี ซุดเหมืองท่านก็ดี เจ้า(เจ้าหน้าที)หรือ
เจ้า(ของ)นาได้ฆ่าตายหากแล้ว(ไม่มีความผิด) อย่าว่าฎา(อย่าว่า)แก่เจ้า(ของ)นา หรือบ
(ไม่)ฆ่า หื้อ(ให้)ปรับไหม หนึ่งแสนหนึ่งหมื่นเบี้ย

ผิดผีฝ่าย

ผู้ใดละหวาดตีหอบูชาฝ่ายท่านเสีย ต้องถือว่าผิดผีฝ่าย หรือฝ่ายหลุค่านเสีย หื้อ
มันแปลงหอบูชาดังเก่า แล้วหื้อมันแต่งเครื่องบูชาปริกัมมหื้อชอบ แล้วหื้อมันแปลงฝ่าย
ไว้ดังเก่า หรือมันบแปลงหอบูชา หาเครื่องปริกัมมบได้ ฝ่ายก็แปลงบได้ หื้อมันเลี้ยงค่า
คำกินคนพวกแปลงฝ่ายนั้นต่อเท่าแล้ว หรือมันบสู้เลี้ยงได้ หื้อเอาเงินแห่งมัน 50 จ่าย
เลี้ยงคนทั้งหลาย หรือมันบแปลงหอบูชา บหื้อเครื่องบูชา เท่าจักขอแปลงฝ่ายดังเก่า อย่า
หื้อมันแปลงเดือมว่ามันแปลงกับหมัน เพราะผิดผีหอ(ฝ่าย) หื้อมันหาเครื่องปริกัมมหื้อ
ได้ก่อน แล้วหื้อแปลงฝ่าย หรือหาเครื่องบได้ ก็บสู้แปลงผีฝ่ายใหม่ หื้อเอาค่า 330 เงิน
ฝายน้อย 110 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 74 หน้า 47-48)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดละหวาด(หวาดตี)ตี(ทำลาย)หอบูชาฝ่าย(ศาลผีฝ่าย)ท่านเสีย ต้องถือว่าผิดผี
ฝ่าย(ถือว่าละเมิดผีฝ่าย) หรือฝ่ายหลุค่าน(ชำรุด)เสีย หื้อ(ให้)มัน(ผู้ทำลาย)แปลงหอบูชา
ดังเก่า(ซ่อมสร้างดังเดิม) แล้วหื้อ(ให้)มันแต่งเครื่องบูชาปริกัมม(เครื่องพิธีกรรม)หื้อชอบ
(ให้ถูกต้องตามจารีต) แล้วหื้อมันแปลง(สร้าง/ซ่อม)ฝ่ายไว้ดังเก่า(ดังเดิม) หรือมันบ(ไม่)
แปลงหอบูชา (หรือ)มันหาเครื่อง ปริกัมม(เครื่องพิธีกรรม)บ(ไม่)ได้ ฝ่าย(มัน)ก็แปลง
(สร้าง/ซ่อม)บ(ไม่ได้) หื้อ(ให้)มันเลี้ยง(จ่าย)ค่าคำกิน(อาหาร) คนพวกแปลงฝ่ายนั้นต่อ
เท่า(ตราบ)แล้ว(เสร็จ) หรือมันบสู้(ไม่พอใจ)เลี้ยงได้ หื้อ(ให้)เอาเงินแห่งมัน 50 จ่ายเลี้ยง

คนทั้งหลาย หรือมันบ่(ไม่)แปลง(สร้าง/ซ่อม)หอบุชา(ศาลผีฝ่าย) บ่(ไม่)หื้อ(ให้/หา)เครื่อง
บูชา เท้า(เพียงแต่)จักขอแปลงฝ่ายดังกล่าว อย่าหื้อ(อนุญาตให้)มันแปลง เต็ม(เพิ่ม) ว่า
(เพราะว่า)มันแปลงกับมัน(ไม่)มันคงแข็งแรง เพราะผิดผี(ละเมิด)หอบุชา(ผีฝ่าย) หื้อ(ให้)
มันหาเครื่องปริกัมม์(เครื่องพิธีกรรม)หื้อ(ให้)ได้ก่อน แล้วหื้อ(จึงอนุญาต)แปลงฝ่าย หรือ
หาเครื่อง(พิธีกรรม)บ่ได้(ไม่)ได้ ก็บ่สู้(ไม่)พอใจ)แปลงผีฝ่ายใหม่ หื้อ(ให้)เอาค่า(ปรับ) 330
เงิน (ถ้าเป็น)ฝ่ายน้อย(ขนาดเล็ก) 110 เงิน

ติหอบุชาฝ่าย

ผู้ใดสะหวาติหอบุชาฝ่ายท่านเสีย ผิดผีฝ่าย หลุ่ค่านเสีย หื้อมันแปลงหอบุชาดัง
เก่า แล้วหื้อมันแต่งเครื่องบูชาปริกัมม์ หื้อชอบแล้ว หื้อมันแปลงฝ่ายไว้ดังเก่า ผิดมันบ่
แปลงหอบุชา หาเครื่องปริกัมม์บ่ได้ ฝ่ายก็แปลงบ่ได้ หื้อมันเลี้ยงค่ากินคนผู้แปลงฝ่าย
นั้นต่อเท้าแล้ว ผิดมันบ่เลี้ยงได้ หื้อเอาเงินแห่งมัน 50 จ่ายเลี้ยงทั้งหลาย ผิดมันบ่แปลง
หอบุชา บ่หาเครื่องบูชา เท้าจักขอแปลงฝ่ายดังกล่าว อย่าหื้อมันแปลง เต็ม(เพิ่ม)ว่ามันแปลงบ่
มัน เหตุผิดผีหอบุชา หื้อมันหาเครื่องบูชาปริกัมม์ดังได้ก่อน แล้วหื้อมันแปลงฝ่าย ผิดบ่หา
เครื่องบูชาฝ่าย ก็บ่สู้แปลง ผิดฝ่ายใหญ่ หื้อเอาค่า 330 เงิน ฝ่ายน้อย 110 เงิน (มัง
รายศาสตร์ วัดไชยสถาน ใบลานหน้า 71-72 หน้า 59)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดสะหวา(อวดดี)ตี(ทำลาย/ทำให้เสียหาย)หอบุชาฝ่ายท่านเสีย ผิดผี(ละเมิด)
ฝ่าย หลุ่ค่าน(ชำรุด)เสีย หื้อ(ให้)มันแปลง(สร้าง)หอบุชาดังเก่า แล้วหื้อ(ให้)มันแต่ง
เครื่องบูชาปริกัมม์(พิธีกรรม) หื้อชอบ(ถูกต้อง)แล้ว หื้อ(ให้)มันแปลง(สร้าง)ฝ่ายไว้ดังเก่า
ผิดมันบ่(ไม่)แปลง(สร้าง)หอบุชา หาเครื่องปริกัมม์(พิธีกรรม)บ่ได้ ฝ่ายก็แปลง(สร้าง)บ่ได้
หื้อ(ให้)มันเลี้ยง(จ่ายเงิน)ค่ากิน(ค่าอาหาร)คนผู้แปลง(สร้าง)ฝายนั้นต่อเท้า(ทราบเท้า)
แล้ว(สำเร็จ) ผิดมันบ่(ไม่)ยอมเลี้ยง(อาหาร)ได้ หื้อ(ให้)เอาเงินแห่ง(ของ)มัน 50 จ่าย
เลี้ยงทั้งหลาย ผิดมันบ่แปลง(สร้าง)หอบุชา บ่หาเครื่องบูชา เท้าจัก(เพียงแต่)ขอแปลง
(สร้าง)ฝ่ายดังกล่าว อย่าหื้อ(ให้)มันแปลง(สร้าง)เต็ม(เพิ่ม)ว่ามันแปลง(สร้าง)บ่มัน(ไม่)แข็ง
แรง เหตุผิดผี(ละเมิด)หอบุชา (ผี)หื้อ(ให้)มันหาเครื่องบูชาปริกัมม์(พิธีกรรม)ดังได้ก่อน แล้ว
หื้อ(ให้)มันแปลง(สร้าง)ฝ่าย ผิดบ่หาเครื่องบูชาฝ่าย ก็บ่สู้แปลง(ไม่)ยอมสร้าง ผิด(หาก)ฝ่าย
ใหญ่ หื้อZ.shXเอาค่า(ปรับ) 330 เงิน ฝ่ายน้อย 110 เงิน

ลักไชน่านาท่าน มาใส่ส่วนตัว

ลักไชน่านาท่านมาใส่ส่วนตัว ได้หื้อไก่หื้อหมูแก่ท่านเจ้านาเทอะ ผิบใหม่ 3 หมื่น 3 พันเบี้ย (มังรายธรรมศาสตร์ สมุดหน้า 6 หน้า 92)

ภาษาไทยกลาง

ลักไซ(เปิด)น้ำ(จาก)นา(ของ)ท่านมาใส่ส่วนตัว(เอง) ได้หื้อ(ให้)ไก่หื้อ(ให้)หมูแก่ท่านเจ้า(ของ)นาเทอะ ผิ(หาก)บ่(ไม่)ให้ไก่/หมู)ใหม่(ปรับ) 3 หมื่น 3 พันเบี้ย

ลักกินปลาที่วัง สระ หนอง

วังน้ำสระหนองอันท่านชาว(ขง)ไว้ ผู้ใดลักกินปลา หื้อใหม่ หมื่นปลายพัน ใหม่ 4 เท่า ลักกินเผ็งกินต่อ อันท่านหมายไว้ หื้อใหม่รัง 50 เงิน พันเครือหมากน้ำหมากผักแดงเต้าแลเครื่องปลูกทั้งมวล หื้อใหม่แลเครือและพันธุ์เทอะ (มังรายธรรมศาสตร์ สมุดหน้า 5 หน้า 91)

ภาษาไทยกลาง

วังน้ำ(ที่)น้ำลึกข้างแม่น้ำ)สระหนองอันท่านชาว(หวง)ไว้ ผู้ใดลักกินปลา หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) หมื่นปลายพัน (1,100) ใหม่(ปรับ) 4 เท่า ลักกินเผ็ง(เผ็ง)กินต่อ อันท่านหมาย(หวงห้าม)ไว้ หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ)รัง(ละ) 50 เงิน พันเครือหมากน้ำ(น้ำเต้า)หมากผัก(ผัก/เผง)แดง(แดงกวา)เต้า(น้ำเต้า)แลเครื่องปลูกทั้งมวล หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ)แลเครือและพันธุ์เทอะ

หาปลาในหนองน้ำนาท่าน

ผู้ใดช่างหลุมหนองน้ำนาท่านหาปลา ดักไซ หื้อคิดเอาค่าหลังไซแลหลัง 1 เงิน เบ็ดแลหลัง 1 เพื่อเงิน หรือบ่มีไซเท่ามีเครื่องอันอื่นกวนเกลหาปลาทั้งนาหรือหนองก็ดี ถือค่าปลาพุน้ำแล 2 เพื่อ หื้อนับทุกพุน้ำเสมอมันลัก อย่าได้ไหมมันเทอะ (มังรายธรรมศาสตร์นอตอง โบราณหน้า 73หน้า 47)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดช่าง(ระบายน้ำออกจาก)หลุมหนองน้ำ นา(ของ)ท่าน(เพื่อ)หาปลา ดักไซ หื้อ(ให้)คิดเอาค่า(คิดราคา) หลังไซแลหลัง(ไซแต่ละหลังราคา) 1 เงิน เบ็ดแลหลัง 1 เพื่อเงิน หรือบ่(ไม่)มีไซเท่ามี(แต่มี)เครื่อง(มือหาปลา)อันอื่น กวนเกล(กวนน้ำ)หาปลาทั้งนา(ทั้งนา)หรือหนองก็ดี ถือค่าปลาพุน้ำ (“พุน้ำ” หมายถึง น้ำหนักปลา ไม่ทราบเท่าใด) แล 2 เพื่อ หื้อ(ให้)นับทุกพุน้ำเสมอ(เท่ากับ)มันลัก อย่าได้ไหมมันเทอะ

ใส่แพถูกฝาย

ผู้ใดใส่แพล่องถ้ำถูกฝายหลุดคันเสีย หื้อมันแปลงแทน หรือมันแปลงบ่ได้ ฝายใหญ่เอาค่า 110 เงิน ฝายน้อย 52 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 74 หน้า 47)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดใส่แพล่อง(ล่องตามแม่น้ำ)ถ้ำ(ชน)ถูกฝายหลุดคันเสีย(ทำให้ฝายชำรุด) หื้อ(ให้)มันแปลง(สร้าง/ซ่อม)แทน หรือมันแปลงบ่(ไม่)ได้ ฝายใหญ่เอาค่า(ให้ชดใช้เป็นเงิน) 110 เงิน ฝายน้อย 52 เงิน

ล่องเรือแพถ้ำฝาย

ผู้ใดล่องเรือแพใหญ่ ถ่อพายบ่แพ หื้อถ้ำฝายหลุดคันเสีย หื้อมันแปลงแทน หรือมันแปลงบ่ได้ ฝายใหญ่เอาค่า 52 เงิน ฝายน้อย 32 เงิน เพราะว่าเหลือกำลังมันนา (มังรายศาสตร์ นอตอง ไบลานหน้า 74 หน้า 47)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดล่องเรือแพใหญ่ ถ่อพายบ่แพ(ไม่ไหว/ควบคุมไม่ได้) หื้อถ้ำ(ชน)ฝายหลุดคันเสีย(ชำรุดเสียหาย) หื้อมันแปลง(สร้าง/ซ่อม)แทน หรือมันแปลงบ่ได้(ไม่ได้) ฝายใหญ่เอาค่า(ให้ชดใช้ค่า) 52 เงิน ฝายน้อย(ขนาดเล็ก) 32 เงิน เพราะว่าเหลือกำลัง(เกินกำลัง) มันนา(ของผู้ล่องเรือแพ)

ขุดแทนาท่าน

ผู้ใดขุดแทนาท่านหื้อเสียไป แพใหญ่ต้องเสีย 110 เงิน หรือว่าแทน้อยเล็ก หื้อเสีย 52 เงิน(มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 75 หน้า 50)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดขุดแทนา(ทำนบกั้นน้ำในเหมืองหรือคลองส่งน้ำที่แยกจากฝายหรือเขื่อน ก่อนจะส่งไปเข้านา) ท่านหื้อเสียไป(ทำให้ชำรุดเสียหาย) แพใหญ่ต้องเสีย 110 เงิน หรือว่าแทน้อยเล็ก หื้อเสีย 52 เงิน

ไพร่ตระกูลเยียนาจิมกันแปลงฝาย

อัน 1 ไพร่ตระกูลเยียนาจิมกัน แปลงฝายไม้แลคนก็เสมอกัน ฝูง 1 โลกปุ่นแพ (ชนะ) เอาน้ำ 2 พูน (ส่วน) ผู้ 1 นั้นว่า มันบ่ฟัง น้ำลวดบ่เข้านา ข้าวกล้าตายแดด เสีย

เท่าใดหื้อมันผู้ปุ่นแพ้(ชนะ)ชิงเอาน้ำนั้นใช้ข้าวอันตายเสียนั้นทั้งทวล อย่าไหม ยามเมื่อมันไปเอาน้ำนั้น เพื่อนว่าพ้อยดำเพื่อนตีต่อมือพอพอง ไหมแลรอย 130 เงิน ผีล้า 5 รอย เมื่อบนเจ็บนักเลือดบ่ออก ไหม 52 เงิน ผีผู้อันท่านปุ่นแพ้(ชนะ)ชิงเอาน้ำนั้น ตีผู้ชิงเอาน้ำ อย่าไหมเทอะ เมื่อลุนเจ้าขุนแต่งปันน้ำหื้อเสมอกัน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 69 หน้า 57) แล้วผู้ 1 บ่ยาคำนัน ไปลักเอาน้ำเมื่อคืนหื้อไหม 110 เงิน ยังไปลู่เอาน้ำเมื่อวันกิติ เมื่อคืนกิติ มันมีเครื่องฆ่ากับมือ ผู้อันฆ่ากับที่นั้น ผีบ่ฆ่าไหม 330 เงิน ผีกำลังแห่งเหมืองฝายบ่เสมอกัน หื้อปัน(น้ำ)ตามกำลัง ผู้กำลังน้อยลักเอาน้ำกิติ ผู้กำลังมากลู่ลักเอาน้ำกิติ หื้อตีผู้ลู่ลักก่อนหัวที่แตก บ่อันเอาถึงเจ้าขุน หื้อสอนมันตามคลอง ยังไปลู่ไปลักเอาน้ำเล่า หื้อคอยฆ่าเสียกับที่นั้น ผีได้ฆ่า หื้อไหม 330 เงิน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 69-70 หน้า 57-58)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ไพร่กระฎูล(เดียวกัน)เยี่ยะ(ทำ)นาจิม(ติด)กัน แปลง(สร้าง)ฝายไม้แลคนก็เสมอ(ลงแรงเท่า)กัน ฝูงหนึ่งโลกปุ่นแพ้(ชนะ) (แย่ง)เอาน้ำ(จากฝาย) 2 พุ่น (ส่วน)ผู้หนึ่งนั้นว่า(ต่อว่า)มัน(ผู้โลก) (มัน)บ่(ไม่)ฟัง น้ำลวด(เลย)บ่(ไม่)เข้านา ข้าวกล้าตายแดด เสีย(หาย)เท่าใด หื้อ(ให้)มันผู้ปุ่นแพ้(ผู้โลก)ชิงเอาน้ำนั้น (ชด)ให้ข้าวอันตายเสียนั้นทั้งทวล อย่าไหม(ปรับ) ยามเมื่อมันไปเอาน้ำ(จากฝาย)นั้น เพื่อนว่า(บอก)พ้อย(หาก)ดำเพื่อน ตี(เพื่อน)ต่อมือพอพอง ไหม(ปรับ)แลรอย(ละ) 130 เงิน ผีล้า(มากกว่า) 5 รอย เมื่อบน(ขึ้น)ไป เจ็บนัก(มาก)เลือดบ่(ไม่)ออก ไหม(ปรับ) 52 เงิน ผีผู้อันท่านปุ่นแพ้(ผู้โลก)ชิงเอาน้ำนั้น ตีผู้ชิงเอาน้ำ อย่าไหม(ปรับ)เทอะ เมื่อลุน(ภายหลัง)เจ้าขุนแต่ง(พิจารณา)ปัน(แบ่ง)น้ำหื้อ(ให้)เสมอ(เท่า)กัน แล้วผู้หนึ่งบ่(ไม่)ยำ(ยำเกรง)คำ(ตัดสิน)นั้น ไปลักเอาน้ำเมื่อคืน(กลางคืน) หื้อ(ให้)ไหม(ปรับ) 110 เงิน ยังไปลู่(แย่ง)เอาน้ำเมื่อวัน(กลางวัน)กิติ เมื่อคืน(กลางคืน)กิติ มัน(คนแย่งน้ำ)มีเครื่องฆ่า(อาวุธ)กับมือ ผู้(เพื่อน)อันฆ่ากับที่นั้น ผี(หาก)บ่(ไม่)ฆ่า (ให้)ไหม(ปรับ) 330 เงิน ผี(หาก)กำลังแห่งเหมืองฝาย(แรงงานสร้างเหมืองฝาย)บ่(ไม่)เสมอ(เท่า)กัน หื้อ(ให้)ปัน(แบ่ง)น้ำตามกำลัง(แรงงานที่)ทำ ผู้กำลัง(ลงแรงงาน)น้อย ลักเอาน้ำกิติ ผู้กำลัง(ลงแรงงาน)มากลู่(แย่ง)ชิงลักเอาน้ำกิติ หื้อ(ให้)ตีผู้ลู่(แย่ง)น้ำและผู้ลักก่อน หัว(ศีรษะ)ที่แตก บ่อัน(มิเช่น)นั้นเอาถึง(ถึง)เจ้าขุน หื้อ(ให้)(สั่ง)สอนมันตามคลอง(จาริต) ยังไปลู่(แย่ง)ไปลักเอาน้ำเล่า หื้อ(ให้)คอย(ดัก)ฆ่าเสียกับที่(ฝาย)นั้น ผี(หาก)บ่(ไม่)ได้ฆ่า หื้อ(ให้)ไหม(ปรับ) 330 เงิน

บ่แปลงเหมืองแปลงฝายสักเม็ด

ผู้ใดบ่แปลงเหมืองแปลงฝายสักเม็ด มันไปลักเอาน้ำท่าน หื้อตีหัวแตก ปล่อยเสีย บ่อันก็หื้อใหม่ 110 เงิน ผิมันยังไปลักเล่า หื้อฆ่าเสียกับที่นั้น (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 70 หน้า 58) .

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดบ่(ไม่)แปลง(สร้าง)เหมืองแปลง(สร้าง)ฝายสักเม็ด(สักเม็ด) มันไปลักเอา(ของ)ท่าน หื้อ(ให้)ตีหัว(ศีรษะ)แตก ปล่อย(ไป)เสีย บ่อัน(มิเช่นนั้น)ก็หื้อ(ให้)ใหม่(ปรับ) 110 เงิน ผิ(หาก)มันยังไปลักเล่า(อีกเล่า) หื้อ(ให้)ฆ่าเสียกับที่(เหมือง/ฝาย)นั้น

ไปยาดปากเหมืองรั้ว

ผู้ใดไปยาดปากเหมืองรั้วเสียเกิง 1 กิติว่าเสียทั้งมวลกิติ หื้อมันแปลงแทน ผิมันบ่แปลงแทนได้ ถือฝายใหญ่ เอาค่า 330 เงิน ฝายน้อยเอาค่า 110 เงิน ผิหาสังเสียบ่ได้ หื้อมัดใส่คอกไว้ ผิผู้ใดจักไถ่มัน หื้อ(เอา)ค่าฝายออก ผิหาผู้ไถ่ได้ หื้อทอดคอกไว้ 3 เดือน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 70 หน้า 58)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดไปยาด(ทำให้พัง)ปากเหมือง(ทำให้น้ำ)รั้ว(ไหลออก)รุ(หล/ชำรุด)เสีย(หาย)เกิง(ครั้ง)หนึ่งกิติ ว่าเสีย(หาย)ทั้งมวลกิติ หื้อ(ให้)มัน(ผู้ไปยาด)แปลง(ซ่อม/สร้าง)แทน ผิ(หาก)มันบ่(ไม่)แปลง(ซ่อม)แทนได้ ถือ(คิดราคา)ค่าปรับฝายใหญ่ เอาค่า 330 เงิน ฝายน้อย(เล็ก)เอาค่า 110 เงิน ผิ(หากคนไปยาด)หาสัง(สิ่งใด)เสีย(ค่าปรับ)บ่(ไม่)ได้ หื้อ(ให้)มัดใส่คอกไว้ ผิ(หาก)ผู้ใดจักไถ่มัน หื้อ(ให้)(เอา)ค่าฝายออก ผิ(หาก)หาผู้ไถ่(ไม่)ได้ หื้อ(ให้)ทอด(ทอดทิ้ง/ใส่)คอก(คุก)ไว้ 3 เดือน

บ้านเหมืองหาปลา

ผู้ใดได้บ้านเหมืองหาปลา หื้อน้ำนา (ไบลานหน้า 70/58) ท่านบกเสีย หื้อตีหัวแตก(แล้ว)ปล่อยเสีย บ่อันก็หื้อเอาเครื่องปลามันทั้งมวล บ่อันก็หื้อเอามันไปถึงเจ้าขุน หื้อสอนมัน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 71 หน้า 58)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดได้บ้าน(ทำขอบ/คัน)เหมือง(เพื่อ)หาปลา หื้อ(ทำให้)น้ำ(ใน)นา(ของ)ท่านบก(แห้ง)เสีย หื้อ(ให้)ตีหัว(ศีรษะ)แตก(แล้ว)ปล่อยเสีย บ่อัน(มิเช่นนั้น)ก็หื้อ(ให้)เอาเครื่อง(มือหา)ปลา(ของ)มันทั้งมวล บ่อัน(มิเช่นนั้น)ก็หื้อ(ให้)เอามันไปถึง(ถึง)เจ้าขุน(ผู้ปกครอง) หื้อ(ให้)สอนมัน

ช่างนํ้านาท่านหาปลา

ผู้ใดช่างนํ้านาท่านเสียหาปลา หื้อบ้านไว้ดั่งเก่า ผิบ้านไว้ข้าวกล้าตาย เสียเท่าใดหื้อใช้เท่านั้น เจ้าข้าวจํานาห์ ว่าแก้มัน หื้อมันบ้านไว้ดั่งเก่า มันสะหวาดจํานา เจ้าข้าวจอันไดอัน 1 หื้อตีหัวแตกเสีย บ่ออันใหม่ 110 เงิน (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 71 หน้า 58)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดช่าง(ระบาย)นํ้า(ออกจากที่)นา(ของ)ท่านเสีย(เพื่อ)หาปลา หื้อ(ให้)บ้าน(ทำคัน/ขอบ)ไว้ดั่งเก่า ผิ(หาก)บ(ไม่)บ้าน(ทำขอบ/คัน)ไว้(เป็นเหตุให้)ข้าวกล้าตาย เสีย(หาย)เท่าใด หื้อ(ให้)(ชด)ใช้เท่านั้น เจ้าข้าวจํานาห์(เห็น)(จึง)ว่า(ว่ากล่าว)แก้มัน หื้อ(ให้)มันบ้าน(ทำขอบ/คัน)ไว้ดั่งเก่า มันสะหวาด(อวดดี)ด่าจํานาเจ้าข้าวจอันไดอันหนึ่ง หื้อ(ให้)ตีหัว(ศีรษะ)แตกเสีย บ่ออัน(มีเช่นนั้น)ใหม่(ปรับ) 110 เงิน

ช่างหลุมหนองนํ้านาท่าน หาปลา

ผู้ใดช่างหลุมหนองนํ้านาท่าน(เพื่อ)หาปลาดักไขหื้อเอาค่าหลังไซ 1 เงิน เบ็ดแลหลัง 1 หวันเงิน ผิมีไซเท่ามีเครื่องอันอื่นเกลหาปลา ยังนํ้ายังหนองท่านก็ดี ถือค่าปลา พันนํ้า 2 เงิน หื้อนับขุพันนํ้าเสมอมันลัก อย่าใหม่มันเทอะ (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 71 หน้า 58-59)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดช่าง(ระบาย)หลุม(บ่อ)หนองนํ้า(ใน)นาท่าน(เพื่อ)หาปลา ดักไขหื้อ(ให้)เอาค่าหลังไซ(แต่ละหลัง) 1 เงิน (ค่าปรับ)เบ็ดแลหลัง 1 หวันเงิน ผิ(หาก)บ(ไม่)มีไซเท่า(แต่)มีเครื่อง(มี)อันอื่นเกลหาปลา(กวนนํ้าเพื่อ)หาปลายัง(ที่)นํ้ายังหนอง(ของ)ท่านก็ดี ถือค่าปลา พันนํ้า (ละ) 2 เงิน หื้อ(ให้)นับขุ(ทุก)พันนํ้า เสมอ(ว่า)มันลัก อย่าใหม่(ปรับ)มันเทอะ

ใส่แพล่องถืมฝายหลค่าน

ผู้ใดใส่แพล่องถืมฝายหลค่านเสีย หื้อมันแปลงแทน แปลงบได้ ฝายใหญ่เอาค่า 110 เงิน ฝายน้อย 52 เงิน ล่องเรือแพใหญ่ถ่อฝายบแพ หื้อถืมฝายหลค่านเสีย หื้อมันแปลงแทน ผิมันแปลงบได้ ฝายใหญ่เอาค่า 52 เงิน ฝายน้อย 32 เงิน เหตุว่าเหลือกำลังมันนา (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 71 หน้า 59)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดใส่แพล่อง(นํ้า)ถืม(ชน)ฝายหลค่าน(ชำรุด)เสีย หื้อ(ให้)มันแปลง(สร้าง/ซ่อม)แทน แปลง(สร้าง/ซ่อม)บ(ไม่)ได้ ฝายใหญ่เอาค่า 110 เงิน ฝายน้อย 52 เงิน ล่อง

เรือแพใหญ่ถ่อฟาย(พาย)บ่แพ(ไม่ไหว) หื้อ(ทำให้)ถิม(ชน)ฟายหลัค่าน(ชำรุด)เสีย หื้อ
(ให้)มันแปลง(สร้าง/ซ่อม)แทน ผิ(หาก)มันแปลง(สร้าง/ซ่อม)บ่(ไม่)ได้ ฟายใหญ่ เอาค่า
52 เงิน ฟายน้อย 32 เงิน เหตุว่าเหลือกำลังมันนา

ชุดม้างแทนาท่าน

ผู้ใดชุดม้างแทนาท่านเสีย ผิแพใหญ่ใหม่ 110 เงิน ผิแทน้อย 52 เงิน (มังราย
ศาสตร์ วัตรไชยสถาน ไบลานหน้า 75 หน้า 62)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดชุดม้าง(ทำลาย) แทนาท่านบักน้ำในเหมืองหรือคลองส่งน้ำ ที่แยกจาก
ฝายก่อนจะไปสู่(ของ)ท่านเสีย(หาย) ผิ(หาก)แพใหญ่ใหม่ 110 เงิน ผิแทน้อย
52 เงิน

ลักน้ำข้างน้ำท่าน

อัน 1 หื้อน้ำจิมกัน ปักน้ำใส่ เท้าลักข้างน้ำท่าน ลักข้างฝายเหมือง ท่าน
ฆ่าตายอย่าว่าถา บ่ได้หื้อใหม่ 11,000 เบี้ย (มังรายศาสตร์ วัตรหมื่นเงินทอง หน้า 19)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง หื้อ(ให้)น้ำ(จากเหมืองฝาย)จิม(ด้วย)กัน บ่(ไม่)ปักน้ำใส่(ไปทดน้ำเข้า
นา) เท้า(แต่)ลัก(ชะโมย)ข้าง(เปิด)น้ำ(จาก)นาท่าน ลักข้าง(ระบายน้ำจาก)ฝายเหมือง
ท่าน(เจ้าของนา)ฆ่าตายอย่าว่าถา(อย่าว่าแก่กัน) (หาก)บ่(ไม่)ได้(ฆ่าคนลักน้ำ) หื้อ(ให้)
ใหม่(ปรับ) 11,000 เบี้ย

ลักษณะเนื่อน้ำ ลักแห จิบ

ลักษณะจาด้วยลักปลาที่แม่น้ำคือลักปลาเล็กหรือปลาใหญ่เนื่อน้ำดังนี้ ลักกิน
ปลา สะเพียนใหญ่ น้ำหนักมากกว่าหมื่นเมื่อบน ถือตัวละ 50 เงิน ใช้แทน 3 ตัว
ลักปลาแซปลาหนูปลาสะวาย 5 พันน้ำหนักขึ้นเมื่อบน ถือตัวละ 50 เงิน ใช้ 3 ตัว ลัก
ปลากั้งหรือปลาฝามากกว่า 3 พันน้ำหนักเมื่อบน ถือตัวละ 72 เงิน ใช้ 5 ตัวปลา ลักกิน
ปลาเทาะ ปลาเลิง ปลาสะเพียนน้อย ปลาสะโทก ถือตัวละ 22 เงิน ใช้แทน 3 ตัวปลา

หรือลักปลาสะปาก ปลาตอง ปลาแห 5 นิ้ว ถือค่าตัวละ 11 เงิน ใช้ 3 ตัว เป็น 52
เงิน ปลาสร้อย 1 พันน้ำหนัก ถือค่าตัวละ 2 เงิน 100 กว่า ใช้แทน 3 ตัว จะแฉแลอัน
ใช้ 1320 เงิน อันนี้มีที่แม่ของหุ่นแล เขตแดนยาว 100 วา หื้อใช้แต่ 11 เงิน (มังราย
ศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 91 หน้า 59)*

ภาษาไทยกลาง

ลักษณะจา(กล่าว)ด้วยลักปลาที่แม่น้ำคือ ลักปลาเล็กหรือปลาใหญ่เนื้อน้ำดังนี้
ลักกินปลาสะเพียนใหญ่(ตะเพียนขนาดใหญ่) น้ำหนักมากกว่าหมื่น(หมื่นน้ำ/มาตราซึ่ง
น้ำหนักโบราณ)เมื่อบน(ขึ้นไป) ถือ(ตีราคา)ตัวละ 50 เงิน (ชด)ใช้แทน 3 ตัว ลักปลาแซ้
(ปลาชนิดหนึ่ง) ปลาหนู(ปลาชนิดหนึ่ง) ปลาสะวาย 5 พันน้ำหนัก (พันน้ำ-มาตราซึ่ง
น้ำหนักโบราณ) ขึ้นเมื่อบน(ขึ้นไป) ถือ(ตีราคา)ตัวละ 50 เงิน ใช้ 3 ตัว ลักปลากัง
(ปลาก้าง) หรือปลาฝา(ตะพาน้ำ) มากกว่า 3 พันน้ำ(มาตราซึ่งน้ำหนัก) เมื่อบน(ขึ้นไป)
ถือ(ตีราคา) ตัวละ 72 เงิน (ชด)ใช้ 5 ตัวปลา ลักกินปลาเทาะ(ปลาเทโพ) ปลาเลิง
(ปลาชนิดหนึ่ง) ปลาสะเพียนน้อย(ปลาตะเพียนขนาดเล็ก) ปลาสะโทก(ปลาชนิดหนึ่ง)
ถือ(ตีราคา)ตัวละ 22 เงิน (ชด)ใช้แทน 3 ตัวปลา หรือลักปลา สะปาก(ปลาตะปาก)
ปลาตอง(ปลากาย) ปลาแห(ปลาชนิดหนึ่ง) (ขนาด) 5 นิ้ว ถือค่า ตัวละ 11 เงิน
(ชด)ใช้ 3 ตัว เป็น 52 เงิน ปลาสร้อย 1 พันน้ำหนัก(หน่วยน้ำหนัก) ถือ(ตีราคา)
ค่าตัวละ 2 เงิน 100 กว่า(น้ำหนัก) ใช้แทน 3 ตัว (ลัก)จะแฉ(ไม่ทราบความหมาย)
แลอัน(อันละ) (ชด)ใช้ 1320 เงิน อันนี้มีที่แม่ของ(แม่น้ำโขง)หุ่น(โน้น)แล เขตแดนยาว
100 วา(ขนาดจะแฉร้อยวา) หื้อใช้แต่(ให้ชดใช้เพียง) 11 เงิน ลักแหคร่าวผืนถี่(แหชนิด
หนึ่งทอดถี่) ตา(ขนาดตากว้าง) 3 นิ้ว หรือ 5 นิ้ว มีค่าเท่าใดซื้อเท่านั้น แล้วปรับไหม
อีก 11 เงิน ลักแหถี่มีค่าเท่าใด แก้วใช้(จ่ายเงินชดใช้) หื้อ(ให้)แทนเท่านั้น ปรับไหมอีก
ผืนละ 52 เงิน หรือจิบหลวง(เครื่องมือจับปลาขนาดใหญ่) ค่า(มีค่า) 11 เงิน เบ็ด
ขวิด(เบ็ดชนิดหนึ่ง)แลหลัง(อันละ) 52 เงิน เบ็ดแจว(เบ็ดชนิดหนึ่ง) แลหลัง(อันละ)
330 เงิน เบ็ดจง(เบ็ดชนิดหนึ่ง) แลหลัง(อันละ) (ชด)ใช้ 110 เงิน เบ็ดรอบ(เบ็ดชนิด
หนึ่ง) แลหลัง(อันละ) 11 เงิน เบ็ดล่อน(เบ็ดชนิดหนึ่ง) หลัง(อันละ) 110 เงิน เบ็ดปัก
(เบ็ดชนิดหนึ่ง) แลหลัง(อันละ) 1 ห้วนเงิน(มาตราเงิน) ไชแลหลัง(อันละ) 2 เงิน ไช
เล็กน้อยหนึ่ง(ขนาดเล็ก) 2 เงินกว่า

เนื่อน้ำดังนี้

เนื่อน้ำดังนี้ ลักกินปลาสะเพียนใหญ่ ล้าหมื่นเมื่อบน ถือตัว 50 ไข่ 3 ตัว ลักปลาแซ่หางหมู ปลาสวาย 5 พันน้ำเมื่อบน ถือค่า 50 ไข่ 3 ตัว ปลาคัง ปลาฝา 3 พันเมื่อบนถือตัว 72 เงิน ไข่ 4 ตัว ปลาเทาะ(เทโพ) ปลาเลิง ปลาสะเพียนน้อย ปลาสะโดก ถือตัว 22 เงิน ไข่ 3 ตัว ปลาสะปาก ปลาทอง ปลาแห 5 นิ้ว ถือค่าตัวละ 11 เงิน ไข่ 3 ตัว เป็น 52 เงิน ปลาสร้อยพันน้ำ 2 เงิน ไข่ 3 ตัว ละแฉแลอันไข่ 1320 เงิน อันนี้มีแม่ของพันแล ... แควนยาวร้อยวา หื้อไข่ 11 เงิน ลักแหคร่าวผืนถี่ 3 นิ้ว 5 นิ้ว ค่าเท่าใดใช้เท่านั้นแล ไหม ผืน 11 เงิน ลักแหถี่มีค่าเท่าใดแทนเท่านั้น ไหมผืน 52 เงิน ลักจับหลวงค่า 11 เงิน เบ็ดขวิดแลหลัง 52 เงิน เบ็ดแขวนแลหลัง 330 (เงิน) เบ็ดจงแลหลัง ไข่ 110 เงิน เบ็ดลอยแลหลัง 11 เงิน เบ็ดปักแลหลังหวั่นเงิน ไชหลวง 2 เงิน ไชน้อยหลัง 1 เงิน (มังรายศาสตร์วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 87 หน้า 72)

ภาษาไทยกลาง

เนื่อน้ำ(สัตว์น้ำ)(มี)ดังนี้ ลักกินปลาสะเพียนใหญ่(ตะเพียน) (น้ำหนัก) ล้า(เกิน) (หนึ่ง)หมื่น(หมื่นน้ำ/น้ำหนักปลาไม่ทราบเท่าใด)เมื่อบน(ขึ้นไป) ถือตัว(ละ) 50 (ชุด)ไข่ 3 ตัว ลักปลาแซ่หางหมู(ปลาแคหางหมู) ปลาสวาย 5 พันน้ำ(ห้าพันน้ำ – น้ำหนักปลาไม่ทราบเท่าใด) เมื่อบน(ขึ้นไป) ถือค่า 50 (ชุด)ไข่ 3 ตัว ปลาคัง(ปลาก้าง/กั้ง) ปลาฝา(ตะพาน้ำ) 3 พันเมื่อบน(ขึ้นไป) ถือตัว(ละ) 72 เงิน (ชุด)ไข่ 4 ตัว ปลาเทาะ (ปลาเทโพ) ปลาเลิง(ปลาชนิดหนึ่ง) ปลาสะเพียนน้อย(ปลาตะเพียนน้อย) ปลาสะโดก (ปลาชนิดหนึ่ง) ถือตัว(ละ) 22 เงิน (ชุด)ไข่ 3 ตัว ปลาสะปาก(ปลาตะปาก) ปลาทอง ปลาแห 5 นิ้ว ถือค่า ตัวละ 11 เงิน ไข่ 3 ตัว เป็น 52 เงิน ปลาสร้อย (น้ำหนัก) พันน้ำ 2 เงิน (ชุด)ไข่ 3 ตัว ละแ(ไม่ทราบความหมาย)แลอัน (ชุด)ไข่ 1320 เงิน อันนี้มีแม่ของ(แม่น้ำโขง)พัน(พัน)แล ... แควนยาวร้อยวา หื้อ(ให้)(ชุด)ไข่ 11 เงิน

ลักแหคร่าว

ลักแหคร่าวผืนถี่ ตา 3 นิ้ว หรือ 5 นิ้ว มีค่าเท่าใดซื้อเท่านั้น แล้วปรับไหมอีก 11 เงิน ลักแหถี่มีค่าเท่าใดแก้ไข หื้อแทนเท่านั้น ปรับไหมอีกผืนละ 52 เงิน หรือจับหลวงค่า 11 เงิน เบ็ดขวิดแลหลัง 52 เงิน เบ็ดแขวนแลหลัง 330 เงิน เบ็ดจงแลหลัง ไข่ 110 เงิน เบ็ดรอบแลหลัง 11 เงิน เบ็ดล่อนหลัง 110 เงิน เบ็ดปักแลหลัง 1 หวั่นเงิน ไชแลหลัง 2 เงิน ไชล็กน้อยหนึ่ง 2 เงินกว่า (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 91 หน้า 59)

ภาษาไทยกลาง

ลักแหครวผืนถี่ 3 นิ้ว 5 นิ้ว ค่าเท่าใด (ชด)ใช้เท่านั้นแล ไหม (ปรับ)ผืน 11 เงิน ลักแหถี่ มีค่าเท่าใด (ชด)ใช้แทนเท่านั้น ไหม(ปรับ)ผืน(ละ) 52 เงิน ลักจิบหลวง (ที่ดักปลาในแม่น้ำ) ค่า 11 เงิน เบ็ดขวิด แลหลัง 52 เงิน เบ็ดแขวน แลหลัง 330 (เงิน) เบ็ดจง แลหลัง (ชด)ใช้ 110 เงิน เบ็ดลอย แลหลัง 11 เงิน เบ็ดปัก แลหลัง (ค่า)ห้วนเงิน ไชหลวง(ใหญ่) 2 เงิน ไชน้อย(เล็ก) หลัง 1 เงิน

ปายางกับการเมือง

อัน 1 ว่ามีบ้านของที่ 1 มั่นหากไปสร้างฝั้วปายางถางเป็น บ่ไซที่ชุมไผ่ผู้ใด หากบ่หื้อเป็นปายางกับการเมืองแต่ก่อน มั่นหากมันใคร่หื้อทานกับวัดวาอารามที่ใดก็ดี หื้อได้ถามท้าวพญาผู้กินปากินบ้านกินเมืองที่นั่นก่อน จึ่งหื้อได้แล เหตุแผ่นดินทั้งมวล หากเป็นของท้าวพญามหากษัตริย์ตาย ไร่นาที่ดินอันใดเป็นที่ชุมบ้านเมือง ผู้ใดซื้อขอ แห่งท้าวพญาตนเป็นเจ้าปฐวีแท้ ผู้นั้นหยาดน้ำ (โบราณหน้า 80 หน้า 66) หื้อทานก็ดี ขายก็ดีขึ้นแล บ่อันไพร่บ้านไพร่เมืองเจ้าขุนนายจักหื้อบ่ได้แล วัตถุฝูงมีวิญญาณก็ดี หา วิญญาณบ่ได้ก็ดี ผู้ใดเจ้าวัตถุขายหื้อขาดก็ดี แลกกันก็ดี หื้อวัตถุนั้นดีแล บ่อันบ่ดีแล (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน โบราณหน้า 80-81 หน้า 66-67)

ภาษาไทยกลาง

อัน 1 ว่ามีบ้านของ(บ้าน)ที่ 1 มั่นหากไปสร้างฝั้ว(ฝั้ว)ปายางถางเป็น บ่ (ไม่)ไซที่ชุม(ที่ดินของบ้านเมือง)ไผ่ผู้ใด หากบ่(ไม่)หื้อ(ให้)เป็นปายาง(ป่าไม้)กับการเมือง (ราชการ)แต่ก่อน มั่นหากมันใคร่หื้อ(ให้/ทำ)ทานกับวัดวาอารามที่ใดก็ดี หื้อ(ให้)ได้ถาม ท้าวพญาผู้กินปากินบ้านกินเมืองที่นั่นก่อน จึ่งหื้อ(ให้ทาน)ได้แล เหตุ(เพราะ)แผ่นดินทั้ง มวลหากเป็นของท้าวพญามหากษัตริย์ตาย ไร่นาที่ดินอันใดเป็นที่ชุมบ้านเมือง(ที่ดินราช การ) ผู้ใดซื้อขอแห่งท้าวพญาตนเป็นเจ้าปฐวีแท้ ผู้นั้นหยาดน้ำ (กรวดน้ำ) หื้อ(ให้)ทานก็ ดี ขายก็ดีขึ้นแล บ่อัน(มิเช่นนั้น)ไพร่บ้านไพร่เมืองเจ้าขุนนายจักหื้อ(ให้)บ่(ไม่)ได้แล วัตถุ ฝูงมีวิญญาณก็ดี หาวิญญาณบ่(ไม่)ได้ก็ดี ผู้ใดเจ้าวัตถุขายหื้อ(ให้)ขาดก็ดี แลกกันก็ดี หื้อ(ให้)วัตถุนั้นดีแล บ่อันบ่ดีแล

ตัดไม้เล็มพอใช้การเมือง

ผู้ใดตัดไม้ยะอันที่ขางนั้นเสียแลเล็มใช้แทน 52 เงิน หรือตัดแลเล็มพอแปลงหัน หอกไหม 52 เงิน หรือเล็มพอใช้การเมืองละเล็มหื้อไหม 110 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 65 หน้า 43)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดตัดไม้ยะ(ไม้ชนิดหนึ่ง)อันที่ขาง(หวงห้าม)นั้นเสียแลเล็มใช้แทน 52 เงิน หรือตัด(ไม้ยะ)แลเล็มพอแปลง(ทำ)หัวหอกไหม 52 เงิน หรือเล็มพอใช้การเมืองละเล็มหื้อไหม 110 เงิน

ตัดไม้เสื่อเมืองเสื่อบ้าน

อัน 1 ผู้ใดลักตัดต้นไม้เสื่อเมืองเสื่อบ้านซิดขวง ฟันเสื่อเรือนท่านเสียก็ตี ผิด ผีเสื่อบ้านเสื่อเมืองเสื่อเรือน หื้อหาเครื่องบูชาเสื่อเมืองเสื่อบ้าน แล้วบูชาหื้อขอบ` ผิบ เลี้ยงบ่บูชา เจ้าเรือนคนเรือนตาย ลูกเมียวัวควายตาย หื้อมันผู้ตัดผู้ฟันนั้นใช้ค่าฝูงนั้นทั้ง มวล อย่าหื้อไหมเทอะ อันหื้อใช้ค่านั้น หากเป็นสินไหมแล้วแล (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 60 หน้า 49-50)

ภาษาไทยกลาง

อัน 1 ผู้ใดลักตัดต้นไม้เสื่อเมือง(ต้นไม้ที่ผีหมู่บ้านสถิต)เสื่อบ้าน(ต้นไม้ที่ผีเมือง สถิต)ซิดขวง(เป็นเสนียดจัญไร)นเสื่อเรือน(ต้นไม้ที่ผีเรือนสถิต)ท่านเสียก็ตีผิดผี(ละเมิดต่อ) เสื่อบ้านเสื่อเมืองเสื่อเรือน หื้อ(ให้)หาเครื่องบูชาเสื่อเมืองเสื่อบ้าน แล้วบูชาหื้อขอบ(ให้) ถูกต้องตามจารีต) ผิบเลี้ยงบ่บูชา(ไม่เซ่นไหว้) เจ้าเรือน(เจ้าของบ้าน)คนเรือน(สมาชิกใน ครัวเรือน)ตาย ลูกเมียวัวควายตาย หื้อ(ให้)มันผู้ตัด(ต้นไม้)ผู้ฟันนั้นใช้ค่าฝูงนั้นทั้งมวล อย่าหื้อ(ให้)ไหมเทอะ อันหื้อ(ให้)ใช้ค่านั้น หากเป็นสินไหมแล้วแล

ตัดไม้เสื่อเมือง ไม้เสื่อบ้าน ไม้เสื่อเรือน

อัน 1 ผู้ใดตัดต้นไม้เสื่อเมืองเสื่อบ้านซิดขวง ฟันเสื่อเรือนท่านเสียก็ตี ถือว่าผิด ผีเสื่อบ้านเสื่อเมือง หื้อหาเครื่องบูชาเสื่อเมืองเสื่อบ้าน แล้วบูชาหื้อขอบ เจ้าเรือนคนเรือน ตายหรือลูก เมีย วัว ควาย ตาย ต้องหื้อมันผู้ตัดผู้ฟันนั้นใช้แทนค่าของสิ่งนั้นนับเลี้ยง อย่า ได้ไหมเทอะ อันหื้อใช้ค่านั้น หากเป็นสินไหมแล (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 66 หน้า 43)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ใด (ลัก)ตัดต้นไม้เสียเมือง(ต้นไม้ที่ผีเมืองสถิต) เลื้อบ้าน(ต้นไม้ในหมู่บ้านที่ผีบ้านสถิต) ขีดขวาง(ถือเป็นเสียดจัญไร) พันเลื้อเรือน(ต้นไม้ในบ้านเรือนที่ผีบ้านผีเรือนของท่านสถิต)ท่านเสีย(เสียหาย)กิติ- ถือว่าผิดผี(ละเมิดต่อ)เลื้อบ้าน(ผีบ้าน)เลื้อเมือง(ผีเมือง) หื้อ(ให้)หาเครื่องบูชา(เช่นไหว้) เลื้อเมืองเลื้อบ้าน แล้วบูชา(เช่นไหว้)หื้อชอบ(ให้ผีให้อภัย) (ถ้า)เจ้าเรือน(เจ้าของบ้านที่ต้นไม้ถูกพัน)คนเรือน(สมาชิกในครัวเรือน) ตายหรือลูก เมีย วัว ควาย ตาย ต้องหื้อ(ให้)มันผู้ตัดฟัน(ต้นไม้)นั้นใช้แทนค่าของสิ่งนั้น (ทั้งคนที่ตาย วัวควายนับเสียง(ทั้งมวล) อย่าได้ไหมเทอะ อันหื้อใช้ค่านั้น(ที่มันชดใช้ค่าเสียหาย) หาก(ถือว่า)เป็นสินไหมแล

ตัดเครือพริก

ผู้ใดลักตัดเครือพริกท่านแลเครือต้องไหม 22,000 เบี้ย ตัดเครือพลุแลเครือไหม 11,000 เบี้ย นัยตัดเครือพริกเครือพลุท่านเสียแล ต้องไหม 17,500 เบี้ย เป็นเงิน 130 เงิน หรือต้นกวาวก็ดี ต้นหมากก็ดี ตัดแลต้นหื้อไหม 520 เงิน ลักหมากแลปลี หื้อไหมตอบจิก 9 ปลี ถือ(ค่า)ปลีหมาก 1,100 เบี้ย (มังรายศาสตร์นอตอง ใบลานหน้า 66 หน้า 43)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักตัดเครือ(เถา)พริก(ต้นพริกของ)ท่านแลเครือ(แต่ละเถา)ต้องไหม 22,000 เบี้ย ตัดเครือพลุ(เถาพลุ)แลเครือไหม , เบี้ย นัยตัดเครือพริกเครือพลุท่านเสียแล ต้องไหม 17,500 เบี้ย เป็นเงิน 130 เงิน หรือต้นกวาว(ทองกวาว)ก็ดี ต้นหมากก็ดี ตัดแล(แต่ละต้น)ต้นหื้อ(ให้)ไหม 520 เงิน ลักหมากแลปลี(หัว) หื้อไหมตอบจิก(ไม่ทราบความหมาย) 9 ปลี ถือ(ค่า)ปลีหมาก 1,100 เบี้ย

ปลูกพืชชะในที่ดินท่าน

อัน 1 ผู้ใดปลูกพืชชะเป็นต้นว่าหมากไม้สิ่งใดก็ดี เจ้าที่จึงเอาของปลูกตั้งอัน หื้อปัน 10 ส่วน ได้แก่เจ้าที่ส่วน 1 ได้แก่ผู้ปลูกนั้น 9 ส่วนแล หรือตัดต้นกล้วย้อยท่านเสีย ละต้นหื้อไหม 1,100 เบี้ยแล ตัดต้นรักแลต้นที่ท่าน [หมาย] ไว้แลต้นไหม 110 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ใบลานหน้า 67 หน้า 44)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง ผู้ใดปลูกพืชชะ(พืช) เป็นต้นว่าหมากไม้(หมากหรือต้นไม้)สิ่งใดก็ดี เจ้า(ของ)ที่จึง(จัก)เอาของปลูกตั้งอัน หื้อปัน(ให้แบ่งเป็น) 10 ส่วน ได้แก่(ให้แก่)เจ้าที่ส่วน 1

ได้แก่(ให้แก่)ผู้ปลูกนั้น 9 ส่วนแล หรือตัดต้นกล้วย(ต้น)อ้อย(ของ)ท่านเสีย (แต่) ละต้นหื้อ(ให้)ใหม่ 1,100 เบี้ยแล ตัดต้นรัก(ไม้รัก)ใช้อย่างทำเครื่องลงรักปิดทอง) แลต้นที่ท่าน [หมาย/สงวน] ไว้ แลต้นใหม่ 110 เงิน

ปลูกพืชระหมากพลูในที่ดินท่าน

ประการ 1 ปลูกพืชระหมากพลูในที่ดินท่าน เจ้าที่(ดิน)จักชิงกิน หื้อปัน 10 ส่วน เจ้าที่ ส่วน 1 ผู้สร้าง 9 ส่วน (มังรายศาสตร์ วัดหมื่นเงินกอง หน้า 21)

ภาษาไทยกลาง

ประการ 1 (ผู้ใด)ปลูกพืชระ(พืช)หมากพลูในที่ดิน(ของ)ท่าน เจ้า(ของ)ที่(ดิน)จักชิง(แย่งชิง)กิน(พืชผล) หื้อปัน(ให้แบ่งเป็น) 10 ส่วน เจ้า(ของ)ที่(ดิน) (ได้รับ)ส่วน 1 ผู้สร้าง(ผู้ปลูกพืชได้) 9 ส่วน

ปลูกพืชระในที่ดินท่าน

ผู้ใดปลูกพืชระเป็นต้นว่า หมากไม้เยียงโคกดี เจ้าที่จักเอาของปลูกดังอัน หื้อปัน 10 ส่วน ได้แก่เจ้าที่ ส่วน 1 ได้แก่ผู้ปลูก 9 ส่วน เทอะ (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถานใบลานหน้า 61 หน้า 50)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดปลูกพืชระ(พืช)เป็นต้นว่า(ต้น)หมากไม้เยียง(ชนิด)โคกดี เจ้าที่(ดิน)จักเอาของปลูก(พืชผล)ดังอัน หื้อ(ให้)ปัน(แบ่ง) 10 ส่วน ได้แก่เจ้าที่(ดิน) ส่วน 1 ได้แก่ผู้ปลูก 9 ส่วน เทอะ

วานขอท่านไปปล้ำไม้ไร่ ลักเอาไฟเผาไรของท่านที่ยังไม่ถึงฤดูเผา

ยังมีผู้ 1 วานขอท่านขึ้นต้นไม้ตกตาย หื้อผู้จำxonนั้นใช้ค่า 250 เงิน แล้วหื้อช่วยลูกเมียผู้ตายเผาเสียหื้อใหม่เทอะ ผู้ใดวานท่านไปปล้ำไม้ไร่ บใส่ใจหื้อทูปไม้ หลอนไม้ ทูปตาย หื้อผู้วานใช้ค่า 250 เงิน อย่าใหม่ แล้วหื้อช่วยลูกเมียผู้ตายหื้อเผาเสียหื้อใหม่ หรือไม้ท่าวไปบ่บอก ใส่ใจหื้อถูกทำตายแท้ ต้องใช้ค่าคนผู้ 1 ใหม่ 2 คน เป็น 750 เงิน หรือบ่ตั้งใจแลถูกหัวแตก หื้อผู้วานใส่ค่าน้ำมันยา 110 เงิน หื้อหาเหล้าไหโก่คู่ผูกมือถือ

ขวัญ หรือหักพอเสียของคะหื้อช่วยกันยา ค่ายามีมากน้อยเท่าใด หื้อผู้วานท่านใช้แทน
คันหายดีแล้ว หื้อหาเหล่าไหไก่อคู่สู่ขวัญมัน หรือตั้งใจหื้อถูกหัวแตก ต้องไหม 50 เงิน หรือ
หักคันเสียของคะ ไหม 2 คน เป็น 500 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 85-86 หน้า
55)

ภาษาไทยกลาง

ยังมีผู้หนึ่ง วานขอท่านขึ้นต้นไม้(ต่อมาคนนั้น)ตก(ต้นไม้)ตาย หื้อ(ให้)ผู้จำขอ(ผู้
ขอ)นั้นใช้ค่า(คนตาย) (เป็นเงิน) 250 เงิน แล้วหื้อ(ให้)ช่วยลูกเมีย(ของ)ผู้ตายเผา(ศพ
คนตาย)เสีย หื้อ(ให้)ไหม้(เป็นธุระในการเผาปนกิจศพ)เทอะ ผู้ใดวานท่านไปปล้ำ(ฟัน)
ไม้ไร่(ต้นไม้ในไร่) บ่(ไม่)ใส่ใจ(เจตนา)หื้อ(ให้)ทุบไม้(ต้นไม้มาทุบ/ล้มทับคนฟัน) หลอน
(หาก)ไม้ทุบ(ล้มมาทับ)ตาย หื้อ(ให้)ผู้วานใช้ค่า(คนตาย) (เป็นเงิน) 250 เงิน อย่าไหม
(ปรับ) แล้วหื้อ(ให้)ช่วยลูกเมียผู้ตายหื้อ(ให้)เผา(ศพ)เสียหื้อ(ให้)ไหม้ หรือไม้ท่าว(ล้ม)ไป
บ่(ไม่)บอก ใส่ใจ(เจตนา)หื้อ(ให้)ถูกท่าน(คนฟันไม้)ตายแท้(จริง/แน่นอน) ต้องใช้ค่าคน
(ตาย)ผู้หนึ่ง ไหม 2 คน เป็น 750 เงิน หรือบ่(ไม่)ตั้งใจแลถูกหัวแตก หื้อ(ให้)ผู้วานใช้
ค่าน้ำมันยา(ค่ายารักษา) 110 เงิน หื้อ(ให้)หาเหล่าไหไก่อคู่(สองตัว)ผูกมือถือขวัญ(ทำพิธี
สู่ขวัญ) หรือ(อวัยวะ)หักพอเสียของคะ(พิการ)หื้อ(ให้)ช่วยกันยา(รักษาพยาบาล) ค่ายามี
(เสีย)มากน้อยเท่าใด หื้อ(ให้)ผู้วานท่านใช้แทน คัน(หาก)หายดีแล้ว หื้อ(ให้)หาเหล่าไห
ไก่อคู่(สองตัว)สู่ขวัญมัน(คนนั้น) หรือตั้งใจหื้อ(ให้)ถูกหัวแตก ต้องไหม(ปรับ) 50 เงิน หรือ
หักคัน(เคล็ดขัดยอก)เสียของคะ(พิการ) ไหม(ปรับ) 2 คน เป็น 500 เงิน

เผาป่า พรึบไฟดับบ่ได้

ผู้ใดเผาป่าพรึบไฟดับบ่ได้ ไหมข้าวท่านเสียหายมากน้อยเท่าใด หื้อใช้แทนเท่า
นั้นเทอะ (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 95 หน้า 63-64)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดเผาป่าพรึบไฟ(ไฟลุก)ดับบ่ได้ ไหมข้าว(ของ)ท่านเสียหายมากน้อยเท่าใด
หื้อ(ให้)(ชด)ใช้แทนเท่านั้นเทอะ

เผาป่าไฟลามมาไหม้บ้าน

อัน 1 เผาป่าไฟลามมาไหม้บ้าน หื้อไหม 52 เงิน (มังรายธรรมศาสตร์ สมุด หน้า 6 หน้า 92)

ภาษาไทยกลาง

อันหนึ่ง (ผู้ใด)เผาป่า (ทำให้)ไฟลามมาไหม้บ้าน หื้อ(ให้)ไหม(ปรับ) 52 เงิน

ลักเผาไร่ท่าน

ผู้ใดลักเผาไร่ท่านเสียที่ ยังบ่ถึงระดูเผาเพื่อ มันข้าพ้อยมาเผาหื้อไหม้ดวงดี หื้อ มันหาเหล่าไห่ไก่อ่หนู 1 ตัว ข้าวตอกดอกไม้ม่าปฐาเลื้อไร่ บอ้นหื้อมันเผียวไร่ดวงดี (มัง รายศาสตร์ นอตอง ไบลานหน้า 86 หน้า 55)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักเผาไร่(ของ)ท่านเสียที่ ยังบ่(ไม่)ถึง(ถึง)ระดู(ฤดู/เวลา)เผาเพื่อ มันข้า พ้อย(หาก)มาเผาหื้อ(ให้)ไหม้ดวงดี หื้อ(ให้)มัน(คนเผา)หาเหล่าไห่ไก่อ่(สองตัว)หนู 1 ตัว ข้าวตอกดอกไม้ม่าปฐาเลื้อไร่(ผีไร่) บอ้น(มิเช่นนั้น)หื้อ(ให้)มันเผียว(แผ้ว)ไร่ดวงดี(ให้ดี/ สะอาด)

ลักควากไร่ท่าน

ผู้ใดลักควากเอาที่ไร่ท่าน เสียของไร่เท่าใด คิดดูแล้วใช้ค่านี้อือค่า 1 เงิน ใช้ 3 เท่า ลักตัดรั้วไร่ท่านเสีย หรือสัตว์ลงกินข้าว หาเหล่า 1 ไห ไก่อ่ 1 คู่ ข้าวตอกดอกไม้ม่า ปฐาเลื้อไร่ หรือว่าสัตว์วิวควายลงกินของไร่ เสียเท่าใดมันใช้เท่านั้น แล้วค่าของมันนั้น มันใช้แทน 10 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 86 หน้า 56)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักควาก(ขยาย/โลก)เอาที่(ดิน)ไร่(ของ)ท่าน เสีย(หาย)ของ(สิ่งของใน)ไร่ (ของท่าน)เท่าใด คิดดูแล้ว ใช้ค่านี้อือค่า 1 เงิน ใช้ 3 เท่า ลักตัดรั้วไร่(ของ)ท่าน เสีย(หาย) หรือสัตว์ลงกินข้าว(ในไร่) หื้อ(ให้)หาเหล่า 1 ไห ไก่อ่ 1 คู่ ข้าวตอกดอกไม้ม่า ปฐาเลื้อไร่(ผีไร่) หรือว่าสัตว์วิวควายลงกินของ(ใน)ไร่ เสีย(หาย)เท่าใด หื้อ(ให้)มัน(ชด)ใช้ เท่านั้น แล้วค่า(สิ่ง)ของมันนั้นหื้อ(ให้)มันใช้แทน 10 เงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลาน หน้า 86 หน้า 56)

ตัดต้นข้าวไร่

ผู้ใดลักตัดต้นข้าวไร่แลกใช้ 9 เท้า ถือค่ากอละเสี้ยวเงินเป็นเบี้ย 1,250 ลักข้าวไร่แลกหาบถือค่า 2 เงิน ไหม 3 หาบแล ลักข้าวป่าในไร่นาสวน ถือค่า 1 พัน เสี้ยวเงิน ไหม 3 เท้า ลักเดียวในไรถือค่า 3 มาสก เป็น 1 ร้อยเบี้ย ใช้ 3 เท้า ลักเดียวละกำถือ 100 เบี้ย ใช้ 9 เท้า 500 เบี้ย ใช้ 9 เท้า เมื่อเป็นดอกแลเป็นลูกแลเครือถือค่า 1,000 เบี้ย ใช้ 9 เท้า (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 87/56)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักตัดต้นข้าวไร่แลก(แต่ละกอ)ใช้ 9 เท้า ถือค่า(ตีราคา)กอละเสี้ยวเงินเป็นเบี้ย 1,250 ลักข้าวไร่แลกหาบ(แต่ละหาบ)ถือค่า(ตีราคา) 2 เงิน ไหม 3 หาบแล ลักข้าวป่า(ข้าวชนิดหนึ่งคล้ายข้าวโพด)ในไร่นา(ในนา)สวน(ในสวน) ถือค่า(ตีราคา) 1 พัน เสี้ยวเงิน (มังรายศาสตร์นอตอง ไบลานหน้า 87 หน้า 56 กล่าวว่ “เสี้ยวเงินเป็นเบี้ย 1,250”) ไหม 3 เท้า ลักเดียวในไรถือค่า(ตีราคา) 3 มาสก(มาตราเงินโบราณ 5 มาสก เป็น 1 บาท) เป็น 1 ร้อยเบี้ย (3 มาสก เท่ากับ 100 เบี้ย) (ขด)ใช้ 3 เท้า ลักเดียวละกำถือ 100 เบี้ย ใช้ 9 เท้า 500 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท้า เมื่อ(ยาม)เป็น(ออก)ดอกแลเป็นลูก(ผล)แล(เป็น)เครือ ถือค่า(ตีราคา) 1,000 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท้า

ลักตัดต้นข้าว

ผู้ใดลักตัดต้นข้าวท่านแลกใช้ 9 เท้า ถือค่ากอละเสี้ยวเงินเป็นเบี้ย 1,250 เบี้ย ลักข้าวไร่แลกหาบถือค่า 2 เงิน ไหม 3 หาบ ลักข้าวป่าถือค่า 1,100 เสี้ยวเงิน ไหม 3 เท้า (มังรายศาสตร์ วัดไชยสถาน ไบลานหน้า 85 หน้า 71)

ภาษาไทยกลาง

ผู้ใดลักตัดต้นข้าวท่านแลก(กอหนึ่ง)ใช้ 9 เท้า ถือ(ตีราคา)ค่ากอละเสี้ยวเงินเป็นเบี้ย 1,250 เบี้ย ลักข้าวไร่แลกหาบถือค่า 2 เงิน ไหม 3 หาบ ลักข้าวป่า(ข้าวชนิดหนึ่งคล้ายข้าวโพด)ถือค่า 1,100 เสี้ยวเงิน (เสี้ยวเงิน เท่ากับ 1,250 เบี้ย มังรายศาสตร์ นอตอง ไบลานหน้า 87 หน้า 56)ไหม 3 เท้า

ลักข้าวไร่

ลักข้าวไร่แลกหาบถือค่า 2 เงิน ไหม 3 หาบ ลักข้าวท่างไรถือค่าพันน้ำ นัก เสี้ยวเงินไหม 3 เท้า (มังรายศาสตร์ วัดไชยพระเกียรติ หน้า อ้างใน พิธินัย ไชยแสงสุข

กุล และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง “กฎหมายล้าเนาโบราณ วิเคราะห์ระบบโครงสร้าง และเนื้อหา” 2531. เล่มที่ 5 หน้า 50)

ภาษาไทยกลาง

ลักข้าวไร่แลหาบ ทือ(ถือ)ค่า 2 เงิน ไหม 3 หาบ ลักข้าวหำงไร่ทือ(ถือ)ค่าพัน น้ำ(มาตราน้ำหนักข้าว) หนักเลี้ยวเงิน (เลี้ยวเงิน เท่ากับ 1,250 เบี้ย มังรายศาสตร์นอ ตอง ไบลานหน้า 87 หน้า 56) ไหม 3 เท่า

ลักของปลูกในไร่ ลักตัดเครือของปลูกทั้งมวล ลักลูกหมากน้ำ

ลักของปลูกไร่ทำน ตัดต้นพรวัวทำน แลลักเครือพลุ ลักหมาก ลักป้าง ตัดต้น หมาก พรวัว (มังรายศาสตร์นอ ตอง ไบลานหน้า 88 /57) ลักตัดเครือหมากฟักเมื่อหนุ่ม แลเครือ 1000 เบี้ย ใช้ 9 เท่า เมื่อเป็นดอกแลลูก เครือ(ละ) 2000 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ตัด ข้าวป้างทำนเสียแลออกถือค่า 300 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักตัดเดือยแล กอ 300 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักเผือก พันน้ำ ค่า 200 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักงา 1000 น้ำ 500 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักชิง 1000 น้ำ 500เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักข้า 1000 น้ำ ถือค่า 200 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักเข้าหมัน 100 น้ำ ถือค่า 100 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักถั่วแลกำมือ ถือค่า 1000 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักแก่น หมากถั่ว 1000 น้ำ 1000 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักตัดต้นฝ้ายแลต้น ถือค่า 500 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักฝ้ายพันน้ำ ถือค่า 1 เงิน ใช้ 9 เท่า ลักตัดต้นพริกทำนเสียแลต้น 42 เงิน ไหมคอบเท่า ลักพริกหนุ่ม 1000 น้ำ (ถือค่า) 1 เงิน พริกแก่พันน้ำ 2 เงิน ใช้ 5 เท่า ทุกอัน ตัดเครือพลุแลเครือ 20 เงิน ใช้ 4 เท่า ลักพลุ 1000 น้ำ 300 เบี้ย ใช้ 5 เท่า ลักหมากแห้งแล 1000 ถือค่า หนึ่งเลี้ยวเงิน ไหม 9 เท่า (มังรายศาสตร์นอ ตอง ไบลาน หน้า 88 หน้า 57)

ภาษาไทยกลาง

ลักของปลูก(พืชผลที่ปลูกใน)ไร่ทำน ตัดต้น(มะ)พรวัวทำน แลลักเครือพลุ ลัก หมาก ลักป้าง(ข้าวโพด) ตัดต้นหมาก(ต้น)พรวัว ลักตัดเครือหมากฟัก(ฟักเขียว)เมื่อ หนุ่ม(อ่อน) แล(แต่ละ)เครือ 1000 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า เมื่อ(ยาม)เป็นดอกแลลูก(ผล) เครือ(ละ) 2000 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ตัดข้าวป้าง(โพด)ทำนเสีย(หาย)แล(แต่ละ)กอถือค่า (ตีราคา) 300 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักตัดเดือย(ลูกเดือย)แลกอ 300 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักเผือกพันน้ำ(หน่วยน้ำหนัก)ค่า 200 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักงาพันน้ำ 500 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักชิงพันน้ำ 500เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักข้าพันน้ำ ถือค่า(ตี ราคา) 200 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักเข้าหมัน(ขม้น)พันน้ำ ถือค่า (ตีราคา) 100 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักถั่วแลกำ(มือ) ถือค่า(ตีราคา) 1000 เบี้ย (ขด)ใช้ 9 เท่า ลักแก่น

(เม็ด)หมากถั่ว(ถั่ว)พ่นน้ำ 1000 เบี้ย (ชด)ใช้ 9 เท่า ลักตัดต้นฝ้ายแลต้น(แต่ละต้น) ถือ
ค่า(ตีราคา) 500 เบี้ย (ชด)ใช้ 9 เท่า ลักฝ้ายพ่นน้ำ ถือค่า(ตีราคา) 1 เงิน (ชด)
ใช้ 9 เท่า ลักตัดต้นพริก(ของ)ท่านเสีย(หาย)แลต้น(แต่ละต้น) 42 เงิน ไหมคอบเท่า
(สองเท่า) ลักพริกหนุ่ม(อ่อน)พ่นน้ำ (ถือค่า) 1 เงิน พริกแก่พ่นน้ำ 2 เงิน (ชด)ใช้ 5
เท่าทุกอัน ตัดเครือพลูแลเครือ(เครือละ) 20 เงิน ใช้ 4 เท่า ลักพลูพ่นน้ำ 300 เบี้ย
(ชด)ใช้ 5 เท่า ลักหมากแห้งแลพ่น(มาตราบานหมากหมากแห้งร้อยเป็นพวง เรียกว่า
"หมากพ่น") ถือค่าหนึ่งเลี้ยวเงิน (เลี้ยวเงิน มีค่าเท่ากับ 1250 เบี้ย มังรายศาสตร์ นอตอง
ใบลานหน้า 87 หน้า 56) ไหม 9 เท่า

ลักษณะลักผลลูกไม้ ตัดเครือถอนต้นทั้ง ลักไปกินไปขาย

ลักหมากลูกแลปลีใหม่ ถือค่า 1 เงิน ใช้ 9 เท่า ลักพร้าวแลลูก ค่า 200 เบี้ย
ใช้ 9 เท่า ตัดหมากจันเป็นต้น ถือค่า 33 เงิน ใช้แทน 4 เท่า ต้นบ่เป็นลูก ค่า 11
เงิน ใช้ 4 เท่า ตัดต้นพร้าวอันเป็นลูกถือต้นค่า 50 เงิน ใช้แทน 4 เท่า ต้นบ่เป็นลูก
ถือ 22 เงิน ใช้แทน 4 เท่าแล ลักตัดต้นเหมี้ยงแลต้น 50 เงิน ใช้แทน 5 เท่า อันนี้จา
ด้วยต้นเหมี้ยงอันดีเด็ด หรือต้น เหมี้ยงยังบ่เด็ดเพื่อ ถือต้นละ 22 เงิน ใช้แทน 4
เท่า หรือต้นหนุ่มต้นน้อยถือต้นละ 11 เงิน ใช้ 4 เท่า จักตัดต้นกล้วยบ้านแลต้นค่า
200 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ต้นกล้วยอันดีกินหน่วยลูกถือค่าต้นละ 2 เงิน ใช้ 4 เท่า ลัก
กล้วยแลเครือตัดค่า 200 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักอ้อยแลเล่ม ถือค่า 100 เบี้ย ใช้ 9 เท่า
ลักผักกาดแลกำถือค่า 50 เบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักผักบัวแลกำค่า ร้อยเบี้ย ใช้ 9 เท่า ลัก
หอมบัวหอมเทียมกิติ 1000 น้ำ พ่นเบี้ย ใช้ 9 เท่า ลักตัดต้นคองอยา ถือต้น 300 ใช้
3 เท่า ลักช่วยลักพินเอาอย่างมัน ถือค่า 122 เงิน ใช้ 300 ลักไม้ยะเล่มดีใช้การ ถือค่า
เล่ม 22 เงิน ใช้ 3 เท่า ลักหน่อไม้ยะแลหน่อถือค่า 2 เงิน ใช้ 3 เท่า หรือลักมากิน
เป็นต้นว่า หมูกินหน่อไม้ยะนักหรือน้อยกิติ หือใช้แทนค่า 11 เงิน อย่าใช้ไม้สักมือ 3
คือ สลากบาญชี(บัญชี)ถือต้น 72 เงิน ใช้ 3 ต้น ไม้สักจายถือต้น 22 เงิน ใช้ 3 ต้น
ไม้สักอันเป็นเกิดยังขอนไร่แล ขอนนาตีนป่าแลตีนดอยมีต้นงามถือต้น 22 เงิน ใช้ 3 ต้น
หรือบ่งามถือค่าต้นละ 300 เบี้ย ใช้ 3 ต้น แต่เท่านั้นแล (มังรายศาสตร์นอตอง ใบ
ลานหน้า 88-90 หน้า 57-58)

ภาษาไทยกลาง

ลักหมากลูกแลปลีใหม่(อ่อน) ถือค่า(ตีราคา) 1 เงิน (ชด)ใช้ 9 เท่า ลัก(มะ)
พร้าวแลลูก(แต่ละลูก) ค่า(มีราคา) 200 เบี้ย (ชด)ใช้ 9 เท่า ตัดหมากจันเป็นต้น(ต้น
หมากจันทน์) ถือค่า(ตีราคา) 33 เงิน (ชด)ใช้แทน 4 เท่า ต้นบ่เป็นลูก(ต้นอ่อนยังไม